

THE

GOSPEL ACCORDING TO ST. JOHN,

TRANSLATED INTO

The *Mpongwe* Language;

BY

MISSIONARIES OF THE AMERICAN BOARD OF COMMISSIONERS
FOR FOREIGN MISSIONS,

GABOON, WESTERN AFRICA.

NEW YORK:

PUBLISHED BY THE AMERICAN BIBLE SOCIETY,
INSTITUTED IN THE YEAR MDCCCXVI.

1852.

Mem.
BS
325
M77
John
1852

6874602

NTYANGO-MBIA

NLI

J Ō N.

EWONJO I.

GW'AVAKILI avegagi Igamba, nI'Igam-
ba ny'aloani nli Anyambia, nI'Igamba
nle Anyambia.

2 Nyo vegagi gw'avakili nli Anyambia.

3 Yâma yodu y'avangio ndě; nI'aza yě
gavâ zyel'ezâmedu z'avangio zi re pango pa.

4 Nl'ayě aloani eměnlâ; nI'emenlâ z'ave-
gagi ozange w'anlaga.

5 Nle be nungunia ozange go mpiri; ndo
mpiri yi kotiza wo.

6 Avegagi onlomi o romio avila gore An-
yambia, ini nyě nle Jön.

7 Ayě vïeni go mieza *anlaga* g'onwanja
w'Ozange, inle; waodu kâ jivira nli yě.

8 Ayě, e pegaga Ozange mewânâ, ndo
aromio go mieza g'onwanja w'Ozange me-
wânâ.

9 *Mewâ* wo vegagi Ozange rěti, wu nun-
gunia omedu o bia go ntye yinâ.

10 Avegagiě go nyte, nli ntye y'avangio n'l'aye, kâ ntye y'amie yě.

11 Aŵieni gore mōngi yě, ndo wi bōngě.

12 Ndo gore ontango w'awōngiě, gore wao aveni ngulu go doana awanla w'Anyambia, inle; gore wao w'ayiviri gw'ini nyě :

13 Wi re jana nli ntyina, genâ nli ntōndini y'ozyonli, genâ nli ntōndini y'oma, ndo y'Anyambia.

14 Igamba ny'agalui ozyonli, n'l'aloani n'l'azuwe, (kâ'zuwe avoni ivendi nyě, ga ivenda ny'oŋwanla wa Rerě omo,) ralie n'l'ombia n'l'orěti.

15 Be bulia Jōn g'oŋwanji wě, n'l'arongiě, inle; Winâ, nle yě o gambio nli miě, inle; Ayě o bia go nyumi yam, e be pinjo viaganu nla miě; kânde avegagi go bosyo yam.

16 Nla gw'ijonia sě, si re'zuwe du dēngo pa ombia n'l'ombia.

17 Kânde ivanga avenio nli Mozēs, ndo ombia n'l'omiěnle w'aŵieni nli Jisu Krai.

18 Zyel'oma o re jena pa Anyambia gw'e-gombi yedu; ndo Oŋwa onlomi omo w'Anyambia o re go ntono ya Rerě, ayě arumini yě.

19 Minâ nle ibulia si Jōn, gw'aromi Iju imīnisě n'l'livait avila go Jeruselēm, go bambiě, inle; Awě mande?

20 Be mēmē, e danda; ndo amēmi, inle; mi aranga Kraiss.

21 Nle be bambia wao yē, inle; Ndo mande? Awē nle Ilaias? Be jivirē, inle; miē ga yē. Awē prōfit meyanâ? Nl'ayivirē, Nyawē.

22 Nle be bulini wao yē, inle; Awē mande? inle; azuwe kâ jivira wao w'aromi'zuwe. O bulia sē g'okuwâ?

23 Be buliē, inle; miē nle inyoi ny'oma o tonga gw'igi'volo, inle; Vangani mpânla y'Anyambia gore, ga nt'awuli prōfit Aisaia.

24 Nla *mōngi* w'aromio, w'Ifaraisi.

25 Be bambia wao awuliniē, inle; ndo o baptaizaga sē, jâgâ awē ga Kraiss, genâ Ilaias, vanganti prōfit meyanâ?

26 Nl'ayiviri Jōn gore wao, inle; miē baptaizaga nl'aningo: ndo omâri o kumanla gore'nuwe, o re'nuwe amie yē:

27 Winâ nle yē, o songa miē, o pinjo viaganu nla miē, intyozyo s'atangi sē mi azyele nyanga yi puruna so.

28 Isauñ meyinâ y'alendio go Bētebara g'ozamba wi Jōrdōn omâri gw'avaptaizagi Jōn

29 Ntyugu'mâri, Jōn ayeni Jisu e bia gore yē, nl'awuliē, inle; Vona Onw-idâmbe w'Anyambia wi tomba ibe si ntye!

30 Winâ nle yě, o gambio nli miě, inle; go nyumi yam bia oma o pinjo viaganu nla miě; kânde avegagi go bosyo yam.

31 Ndo mi amie ye; ndo, inle; e ga ruminio gore Isreël, yenâ abia miě baptaizaga n'aningo.

32 Be mieza Jön awulia, inle; mi ajeni Inlinla nyi suminla avila g'oroŵa ga ibembe, ny'aŵataminli aloani gore yě.

33 Ndo mi aze mie yě; ndo o romi miě go baptaizaga n'aningo, ayě wulini miě, inle; gore oma o yeno ndâ, inle; Inlinla nyi suminla aloani gore yě, ayě mëmo o be baptaizaga'nuw, n'Inlinla Ivia.

34 Be jena miě n'awulia mie, inle; Wina, nle Oŋwa w'Anyambia.

35 Ndo viaganu ntyugu'mâri, be kumanla Jön n'ongili wě mbani;

36 Nl'ayeniě Jisu kěnda, be buliě, inle; Vonani Oŋw-idâmbe w'Anyambia!

37 Be jâgâ ongili wě mbani e kamba, azongi wao Jisu.

38 Aŵizi Jisu n'ayeni wao wi songě, awuliniě wao, inle;

39 Anuwe buta mande? Be jivira wao yě, inle; Rabai, nyi pivia, inle; Onlënji, o doana gwĩ?

40 Awuliniě wao, inle; Yogo jeněni. Be bia wao ayeni mbora y'aloani yě, n'aloani wao n'ayě ntyugu mě: kânde ny'arueni igomi ny'agwěra.

41 Andrew oŋwângwě wi Saimõn Pitěr oŋmâri gore wao avani w'ayâgiu Jõn e *kamba* n'azongiě.

42 Aye longe dënga oŋwa reri yěmě Saimõn, n'awuliniě, inle; Azuwe alëngi Meisaia; nyi pivia, nle; Kraisa.

43 Nl'aŋagiě yě gore Jisu. Gw'ayeni Jisu yě awulia, inle; Awě nle Saimõn oŋwa wi Jona: oŋma be fwelio Kifas; nyi pivia'nle; ido.

44 Ndo ntyugu y'azongi, Jisu aveli kënda go Galaili, alëngiě Fīlip n'awuliniě, inle: Zonga miě.

45 Ndo Fīlip avegagi go Bětsaide nkala yi Andru nli Pitěr.

46 Be dënga Fīlip alëngiě Netaneěl n'awuliniě, inle: Azuwe alëngi yě o rëndio nli Mozēs gw'ivanga n'Iprõfit, inle; Jisu yi Nazerět oŋwa wi Josěf.

47 A wuli Netaneěl gore yě, inle; Eza ivia edu zi bia avila go Nazerět: Be jivira Fīlip, inle; Yogo jena.

48 Gw'ayeni Jisu Netaneěl bia gore yě,

awulia nle yě, inle ; Vona Isreëlait rëti azyele nl'ovono.

49 Be jivira Netaneël awulia, inle ; O mi eni mië gwĩ ? Be jivira Jisu awulini yě, inle ; gw'avegagiâ zoli erere zi fĩg, Fĩlip ve-liagâ râ mi ayeniâ.

50 Be jivira Netaneël awulinië, inle ; On-lënji, awë Oŋwa w'Anyambia ; awë Oga wi Isreël.

51 Be jivira Jisu awulinië, inle ; kânde mi abuliniâ, inle ; mi ayeniâ zoli erere zi fĩg, oãa jivira ? o be jena isauñ impolo viaganu nla yinâ.

52 Nl'awulinië, inle ; Rëti, mi buliniâ, inle ; Avila gw'egombe zinâ o be jena oroãa zange, nl'lenjël s'Anyambia panda nli sumina gore Oŋwa w'onlomi.

EWONJO II.

NDO ntyugu yi ntyaro avegagi ijombanla go Kene yi Galaili ; nli ngwë yi Jisu aluvio vâvâ.

2 Be fwelio Jisu nl'ongili wë gw'ijombanla.

3 Gw'aveli wao ivë, ngwë yi Jisu awulinië, inle ; Wi zyele nl'ivë.

4 Be bulinio yě nle Jisu, inle ; Oãmanto,

mi are n'awě sě? igwěra nyam nyi pa bia.

5 Be bulia ngi yě gore ingongo, inle; Ezâ-medu zi bulinio ndě'nuwe, lendani zo.

6 Ndo vâvâ avegagi dovio pa ibuwaga y'aningo oroŵa, go mpangini y'ijovunla s'Iju, emâri zi toana gënzio vani ge raro.

7 Be bulinio wao nli Jisu, inle; Yoniani ibuwaga n'aningo. Nl'ayoni wao yo ralie koanga g'ogwana.

8 Nle be buliniě wao, inle; Yirani venâ kâ toana gore oma w'ewonjo z'inya. Nl'aroani wao nyo.

9 Gw'alembi oma w'ewonjo z'inya alembiě aningo m'akalui ivě, kâ yě amie gw'avili mo: (ndo inyongo s'ayiragi aningo, w'amieni,) oma w'ewonjo z'inya aveli yě onlomi o jomba;

10 Nl'awuliniě yě, inle; Omedu e dovia ivě ivia gw'alonga; ndo ja w'ajonga kwěkwě, gambënle ivě ive; ndo o simbia ivě ivia, kao gw'egombe zinâ.

11 Yinâ nle lemba longa y'alendio nli Jisu go Kene yi Galaili nl'aruminia ivendi nyě; nl'ayivirio yě nl'ongili wě.

12 Avila go nyinâ be këndě azumina go Kepürneũm, ayě, nli ngi yě nl'onwângi yě

nl'ongili wě; nl'aloani wao gogo y'intyugu s'akwě.

13 Ndo ntyago yi ntigo y'Iju y'aluo pière, nle be kěnda Jisu avandia go Jeruselēm.

14 Nl'alěngiě go nago mpolo. y'Anyambia mōngi wi kola inyare nl'adāmbe, nl'imenga nl'ipengakainia s'aniva *wu re* tugetu:

15 Ndo gw'avangiě onyěnya w'igâli imiango, be kâgunia waodu avila go nago mpolo y'Anyambia'nl'adāmbe nl'inyare; be bonla aniva mi mōngi pengakaini, awonla itavoro bundu;

16 Nl'awuliniě wao wi kola simenga, inle; Rombani ya yinâ: avangani nago ya Reri yam nago y'igolino.

17 Nle be jonginia ongili wě, inle; yi re těndo pa, inle; itōndi sipolo si nag'wâ s'an-yeni miě.

18 Be jivira Iju nl'awuliniě, inle; Elemba nde zi tuminio ndâ'zuwe, inle; o denda isauñ meyinâ yodu?

19 Be jivira Jisu awulini wao, inle; Ruginiani nago mpolo y'Anyambia yinâ, mi be fâ nōgunia yo vâ ntyugu ntyaro.

20 Nle be bulia Iju awulia, inle; Agomi m'impuma anlai, nl'impuma oroŵa anlogio

nago mpolo y'Anyambia yinâ, oŋa kâ fâ nongunia yo vâ intyugu ntyaro ?

21 Ndo minâ agambio ndě g'oŋwanja wi nago y'Anyambia y'okuwě-mě.

22 Sambo, gw'anlōngwě avila gw'ijuwa, ongili wě w'ayongini, inle ; awulini wao yenâ ; be jivira wao irëndâ nl'agamba m'awulio nli Jisu.

23 Ndo gw'avegagiě go Jeruselēm go ntyago yi ntigo, go *ntyugu* y'igeva, be jivira awenge gw'ini nyě, gw'ayeni wao lembe y'alendio ndě.

24 Ndo Jisu e po okuwě gore wao, kânde amieni waodu ;

25 Nla e pegaga isyâlâ yi bulinio nl'omedu g'oŋwanja oma ; kânde amieni nt'are oma.

EWONJO III.

NDO avegagi onlomi w'Ifaraisi ini nyě nle Nikodimo, enlami z'Iju.

2 Ayě měmo aŋieni gore Jisu ogwěra nl'awuliniě yě, inle ; Onlěnji azuwe avoro, inle ; awě nl'onlěnji w'aŋieni avila gore Anyambia, kânde zyel'oma kâ denda lembe yi dendo ndâ kao Anyambia doana nl'ayě.

3 Be jivira Jisu awuliniě, inle ; Rěti, mi buliniâ, kao oma fâ jano nyōngâ nyēnle,

azyele ngulu yi jena inlõngâ ny'Anyambia.

4 Nîkodimo awulinië, inle; oma kâ fâ jano sê ja atueni onëřö? kâ fâ jinginla gw'iwum nyi ngi yë nyõngâ yi mbani, avâ jano?

5 Be jivira Jisu, inle; Rëti, mi buliniâ, kao oma ajano n'anîngo n'l'Inlinla azye ngulu yi jinginla gw'inlõngâ ny'Anyambia.

6 Eza z'ajano n'ozyonli, zi re ozyonli; n'l'eza z'ajano n'l'Inlinla zi re inlinla.

7 Riga mama, kânde mi abuliniâ, inle; vâ jano nyõngâ nyënle.

8 Ompunga wi pëvina ga nte tõnda wo, kâ'nuwe jâgâ inyoi nya wo, ndo o mie nkova ya pila wo, genâ nkova yi kända wo: yenâ re n'l'omedu o jano n'l'Inlinla.

9 Be jivira Nîkodimo n'awulinië, inle; isauñ yinâ yi be dona sê?

10 Be jivira Jisu n'awulinië, inle; Awë n'l'Onlënji wi Isreël kâ mia isauñ meyinâ?

11 Gîlîgîlî, mi buliniâ, inle; Azuwe kamba nte re'zuwe avoro, nli bulia nte re'zuwe jena pa; ndo anuwe jivira nte bulia'zuwe.

12 Jâgâ mi abulini'nuwe isauñ yi ntye, kâ'nuwe ayivire, anuwe kâ jivira sê ja mi bulinia'nuwe isauñ y'orořa?

13 Ndo zyel'oma re panda pa g'orořa, kao

ayě azuminli avila g'oroŧa ayě y'Oŋwa w'onlomi o re g'oroŧa.

14 Nla ga nt'arombinlio omamba nli Mozēs gw'igi'volo, yenâ kě Oŋwa w'onlomi be tombinlo gw'igonu :

15 Inle ; omedu o jivira yě avera, ndo e be dēnga emēnlâ z'egombe zodu.

16 Kânde Anyambia arōndi ntye yenâ polo, aveni Oŋwanli wě omo, inle ; omedu o jivira gore yě, avera, ndo e be dēnga emēnlâ z'egombe zodu.

17 Kânde Anyambia e toma Oŋwanli wě go ntye go jěkēlia ntye, ndo, inle ; ntye ga zunginlo vâ yě.

18 Omedu o jivira gore yě, e po ogara ; ndo omedu o jivira gore yě apenio ogara ; kânde e jivira gw'ina ny'Oŋwa w'Anyambia omo.

19 Nl'ogara nle yinâ, inle ; ozange w'abi-eni go ntye, ndo anlaga wi tōnda mpiri viaganu nl'ozange : kânde ijanji sao si re sibe.

20 Kânde omedu o denda ibe, e numba ozange, nlâ bia g'ozange, ijanji sě si vende tevuno.

21 Ndo oma o janja omiēnle, e bia g'ozange, inle, ijanji sě kâ tuminio, inle ; si janjo nl'Anyambia.

22 Avila vâvâ, aŵieni, Jisu n'ongili wě go ntye yi Judia : n'aloaniě nla wao vâvâ, n'avaptaizagi.

23 Jŏn kě avaptaizagi go Inŏn baraba go Selim, kânde aningo amenge m'vegagi vâvâ ; n'aŵieni wao, n'avaptaizago.

24 Kânde Jŏn e duo afelo go nago y'imi-anga.

25 Nl'aŵieni kâte gore ongili *nyěwâ* wi Jŏn n'Iju g'oŋwanja wi ijovunla.

26 Nle be bia wao gore Jŏn n'awuliniě, inle ; Onlěnji, ayě avegagi n'awě go nko-va'mâri yi Jŏrdŏn, o gambio ndâ, vona, aye měmo baptaizaga, kâ *anlaga* waodu wi bia gore yě.

27 Be jivira Jŏn awuliě, inle ; Oma lěnga ngulu bŏnga ezâma *ayěmě* kao za po yě avila g'oroŵa.

28 Anuwe anuwěmě be bulinia miě, inle ; mi abulini'nuwe, inle ; mi aranga Kraiss, ndo mi alonge tomio go bosyo yě.

29 Ayě re n'omanto wi jombo, nle onlomi o jomba : ndo ndego y'onlomi o jomba, o kumanla ayâgâ *nte kambě* jena mbia mpolo g'oŋwanja w'inoyi ny'onlomi o jomba : sambo mbia yam yinâ y'atueni rěti.

30 Ayě ga wonwe, ndo mi *ga* lâmine.

31 Ayě o bia avila gw'igonu, ayě re viaganu nla waodu : ayě o re go ntye, ayě yi ntye, e kamba yi ntye : ndo ayě o bia avila g'oroŵa, ayě re viaganu nla waodu.

32 Nla nt'ayeniě, nla nt'ayâgiu yě, yenâ e buliě : ndo zyel oma abõnga agambi mě.

33 Ayě awõngi agambi mě, aměmi, inle ; Anyambia nle rěti.

34 Kânde oma o romio nl'Anyambia, isauñ y'Anyambia nyo kambo ndě : kânde Anyambia e pa Inlinli nyě nl'ogěnizo *gore yě*.

35 Rerě e tõnda Oŋwa nlomi, aveniě yâma yodu gw'agâ mě.

36 Omedu o re jivira gore Oŋwanla, are nl'eměnlâ z'egombe zodu : ndo omedu o re e jivira gore Oŋwanla e be jena eměnlâ, ndo egunu z'Anyambia zi doana gore yě.

EWONJO IV.

NDO gw'amieni Ovangini, inle ; Ifaraisi w'ayâgiu, inle ; Jisu avangi nl'avaptaiza egândâ viaganu nla Jõn,

2 (Ge Jisu ayěmě e baptaizaga, ndo ongili wě,)

3 Arigiě Judia, be fâ kěndě go Galaili.

4 Ndo e ga lalie go Semeria.

5 Nl'aŵieniě go nka mpolo yi Semeria yi

fwelio, inle ; Sykar, baraba nli mběi yi ntye y'aveni Jeköb gore onwanli wě Josěf.

6 Nl'avegagi vâvâ evero zi Jeköb. Ndo Jisu aluo ajasi nl'ogěndi wě, yenâ aloaniě gw'evero ; nl'avegagi vâ igwěra y'oroŵa.

7 Nle be bia oṃanto wi Semeria go pera aningo, nl'awulio yě nli Jisu, inle ; Va miě *aningo* go jönga :

8 Kânde ongili wě w'agěndagi go nka mpolo go kola sinya.

9 Nle be bulia oṃanto wi Semeria awulině, inle ; Osauñ nde, inle ; awě, Jiu o bambia miě oṃanto wi Semeria sijönga ? kânde Iju wi zye nl'oganganlo nl'Isemerita.

10 Be jivira Jisu awuliniě, inle ; Jâgâ o voro ipa s'Anyambia, nl'*oma* o buliniâ, inle ; Va miě go jönga : o tâ bambiě, atâ pâ aningo mi doana.

11 Nle be bulia oṃanto, awuliniě, inle ; Rera, o zyele eza zi pera, nl'evero zi re orönga : ndo o re nl'aningo m'eměnlâ memânâ gwĩ ?

12 O ro 'mpolo viaganu nli reri yazyo Jeköb o veni'zuwe evero, nl'ayöngi vâvâ ayěmě nl'awanli wě nli vugini yě ?

13 Be jivira Jisu awuliniě, inle ; Omedu o jönga aningo minâ, e be fâ jena esove ;

14 Ndo omedu o jōnga anīngo mi be po yě nli miě, e jena esove nyēnle ; ndo anīngo mi be po yě nle miě, mi be doana gore yě, evero z'anīngo bundunla gw'emēnlâ z'egombe zodu.

15 Be bulino yě nl'oṃanto, inle ; Rera, va miě anīngo minâ, inle ; mi ayeni esove nyēnle, nlâ bia vēnâ go pera.

16 Jisu awuliniě, inle ; Gēnda felia onlomi wâ, avia gunu.

17 Be jivira oṃanto awulia, inle ; mi azye nl'onlomi. Jisu awuliniě, inle ; O kamba rēti, inle ; mi azye nl'onlomi :

18 Kânde o yombi anlomi atani, ndo winâ re nl'awě egombe zinâ, arang'onlomi wâ : go yinâ o bulia rēti.

19 Be bulinio yě nl'oṃanto, inle ; Rera, mi pivia, inle ; awě prōfīt.

20 Rerě sazyo w'azavinlagi go nomba yinâ ; ndo anuwe bulia, inle ; go Jeruselēm nle mbora yi re anlaga kâ savinlaga.

21 Jisu awuliniě, inle ; Oṃanto, yivire miě, igwěra nyi bia gore'nuwe be savinlaga Rerě go nomba yinâ, nlâ go Jeruselēm.

22 Anuwe amie nte savinlo nūwe : ndo azuwe voro nte savinla 'zuwe, kânde isunginla s'Iju.

23 Ndo igwëra nyi bia, ny'atueni vâte vënâ, jâgâ môngi wi savinla rëti, wi be savinla Rerë nl'Inlinla nl'omiënle: kânde Rerë e buta onlôngâ winâ go savinlë.

24 Anyambia nle Inlinla, ndo môngi wi savinlë wu ga zavinlë nl'inlinla nl'omiënle.

25 Be bulinio yë nl'omânto, inle; mi avoro, inle; Misaia bia, o felio, inle; Kraiss; jâgâ abia e be bulinia'zuwe isauñ yodu.

26 Jisu awulinië, inle; mië, yi kamba nl'awë, mië nle yë.

27 Avila vâvâ be bia ongili wë, nl'amami wao, inle; e kamba nl'omânto: ge zyel'oma o wulinië, inle; O buta nde? vanganli, O kamba nde nl'ayë?

28 Nle be tiga omânto arigië obuwagi wë w'aningo, agëndiagë go nka mpolo nl'awulini anlomi,

29 Inle; yogoni jena oma o bulini mië isauñ yodu y'ajanjo mië; winâ aranga Kraiss?

30 Be kâgwa wao avila go nka mpolo, avia gore yë.

31 Gw'egombe më ongili wë w'agambinlë, inle; Rera, nya.

32 Ndo awulinië wao, inle; mi are nla sinya go nya, si re'nuwe amia so.

33 Nle be bulia ongili wě wao nla wao, inle; abagio oma eza zi nyo nde?

34 Nle be jivira Jisu awuliniě wao, inle; inyi sam nle go denda ntöndini y'oma o romi miě nla go suliza evilo zě.

35 Anuwe zye bulia, inle; atigani agwěli anlai; *gamběnle* egombe zi tena z'abia? vonani mi bulinia'nuwe, Rombinlani antyâ mani, kâ ponani gw'intyaga; kânde s'ab-ândi go teno.

36 Nl'oma o tena e bönga ipa, alatiza ilonda gw'eměnlâ z'egombe zodu, inle; oma o bēnla, nl'oma o tena kě, ga yenle mbia ta.

37 Vâ nyinâ nle igamba menyânâ reti, inle; omâri bēnla, nl'omâri e tena.

38 Mi aromi'nuwe go tena ya yi re'nuwe ayanja: amâri w'ayanji, ndo anuwe ayin-
ginli gw'ijanji sao.

39 Nl'Iseměrita sinyenge go nka mpolo mě w'ayivirě gw'igamba ny'omânto ny'awulio ndě, inle; abuliniě miě yodu y'ayanjo miě.

40 Yenâ gw'avieni Iseměrita gore yě w'agambinlě, inle; e ga loanle gore wao: nl'aloaniě vâvâ ntyugu mbani.

41 Kâ awenge mě w'ayiviri yě kânde gw'igamb'iyěmě;

42 Nl'awulini wao omânto, inle; Venâ

azuwe jivira n'igambi nyâ: kânde azuwe ayâgiu yě azuwěmě, kâ'zuwe mia, inle; winâ nle Kraiss rěti, Ozyunge wi ntye

43 Ndo viaganu intyugu mbani alubuwě vâvâ, n'agěndiagě go Galaili.

44 Kânde Jisu ayěmě awuli, inle; pröfit azye n'iduba gw'inlōngâ nyěmě.

45 Ndo gw'aŵieniě go Galaili, Igalailia w'awongie, gw'ayeni wao ya yodu y'alendio ndě go Jeruselēm go ntyago; kânde w'agěndaga go ntyago kě.

46 Nle be fâ bia Jisu go Kene yi Galaili gw'avangiě aningo ivě. N'avěgagi enlami emâri z'ayâginago n'oŋwa nłomi go Kepürneüm.

47 Gw'ayâgiu yě, inle; Jisu abieni avila go Judia go Galaili, be kěndě gore yě anlěgirě, inle; e ga zuminle, arolize oŋwanli wě onłomi; kânde atueni g'ompomo w'ijuwa.

48 Nle be bulini Jisu yě, inle; Kao o jena lembe n'ijanja sipolo o be jivira.

49 Be bulia enlami gore yě, inle; Rera, zuminla oŋwanli wam yuwaga râ.

50 Awulinio yě nli Jisu, inle; Gěndaga: oŋwanli wâ are bâ. Ayiviri onłomi mewâ igamba ny'agambio nli Jisu gore yě, kâ yě agěndagi.

51 Ndo gw'azuminlië, inyongo sě alatani nla yě awulinië, inle ; onwanli wâ are bâ.

52 Nle be bambië wao, inle ; igwëra nde ny'avakilië tola. Be bulini wao yě, inle ; Jau igwëra ny'orögenu arigio yě nl'ifwë.

53 Yenâ amieni Rerë, inle ; igwëra mē mo nl'awulinio yě nli Jisu, inle ; Onwanli wâ are bâ. Be jiviri yě ayēmē nli nag'wě yodu.

54 Yinâ nle elemba zi mbani z'avâ lendio nli Jisu gw'avienië avila go Judia go Jeruselēm.

EWONJO V.

AVILA vâvâ, avegagi ntyago y'Iju ; be kënda Jisu avandië go Jeruselēm.

2 Ndo go Jeruselēm nl'igolino ny'adâmbe re eliva, zi fwelio nli nkambini yi Hibru, inle ; Bitësde, z'vegagi ampenginlo atani.

3 Go mëminâ anlanlagi inlaga inyenge w'ayâgiago, w'apâku, nlëma, nli gânga, ivenginla izyugazyuga s'aningo.

4 Kânde gw'egombe, engël'mâri azuminlagi gw'eliva azyugazyuga aningo : omedu o longe suminla, aningo syugazyuga pa, aro-lizo nkani yedu y'vegagi nl'ayë.

5 Ndo avegagi vâvâ onlomi omâri avegagi

nli nkani agomi m'impuma araro n'impuma enanai.

6 Gw'ayeni Jisu ayenië nana bu, n'ami-
eni yë, inle ; adingi polo nli *nkani meyanâ*
awulinië, inle ; O bele tolizo ?

7 Be jivira oma o jâgâ awulinië, inle ;
Rera, mi azyele oma go fela mië gw'eliva
ja aningo m'azyugazyugo ; ndo go bia mië,
oma'ŋwënle e donge kwena go bosyo *yam*.

8 Nle be bulinio yë nli Jisu, inle ; Guma-
nle kâ bönga inanlo nyâ kâ këndaga.

9 Nl'onlomi arolizo nyöngâ mârî'n'agu-
manlië awönga inanlo nyë n'agëndiagë :
nli ntyugu mëmo avegagi syânâ.

10 Sambo Iju awulini oma o rolizo, inle ;
nlënlâ syânâ ; zye kwë go toana inanlo *nyâ*.

11 Be jivirë wao, inle ; oma o rolizo mië,
ayë wulini mië, inle ; Wönga inanlo nyâ kâ
këndaga.

12 Be bambia wao yë, inle ; Oma mande
o wuliniâ, inle ; Wönga inanlo nyâ kâ kën-
daga ?

13 Ndo oma rolizo e zye mie oma më,
kânde Jisu alubuwi avila go nkândâ y'ave-
gagi go mbora *meyâ*.

14 Avila vâvâ alëngio yë nli Jisu go nago
mpolo y'Anyambia ; be bulinio yë nli Jisu,

inle; vona, om'atoli; alende mbe nyenle osauñ mbe polo mẽ vende fâ bia gore wě.

15 Onlomi mewânâ agëndagi awulini Iju, inle; Jisu ayě o rolizě.

16 Ndo vâ yinâ Iju w'agâmbizi Jisu n'l'a-veli joně, kânde alendi isauñ meyinâ g'owenja wi syânâ.

17 Ndo Jisu ayiviri wao, inle; Reri yam e janja koanga egombe zinâ, mi janja kě.

18 Vâ *ndaga* yinâ Iju w'awuti Jisu polo go joně, kânde e bundekaini owenja wi syânâ dadiě, ndo awuliě kě, inle; Anyambia nle Reriě, avangi okuwěmě egâlani mo n'l'Anyambia.

19 Nle be jivira Jisu awulini wao, inle; Rěti, mi bulinia'uwe, inle; Onwanla alenge ngulu yi janja mpângâ ayěmě, kao nte jeně Rerě e denda: kânde ezâmedu zi dendo ndě, mezinâ kě zi dendo n'l'Onwanla.

20 Kânde Rerě e tōnda Onwanla arumi- niě isauñ yodu yi dendo nděmě; e be tumi- niě vilo volomě viaganu nla meyinâ, inle; anuwe ga mame.

21 Kânde ga nta Rerě nōngunia bende aroliza *yo*, yenâ toliza Onwanla omedu o tōndo ndě.

22 Kânde Rerë e jëkëlia omedu, ndo apeni ijëkëlia sodu gore Oŋwanla :

23 Inle ; *anlaga* waodu ga luba Oŋwanla ga nta duba wao Rerë. Omedu e doana aluba Oŋwanla, e duba kë Rerë o romië.

24 Rëti, mi bulinia'nuwe, inle ; Omedu o jâgâ agambi mam, nl'ayivira gore oma o romi mië, are nl'emënlâ z'egombe zodu, nl'alenge ngulu yi bia g'ogara, ndo apiagani avila gw'ijuwa gw'emënlâ.

25 Rëti, mi bulinia'nuwe, inle ; Igwëra nyi bia, ny'atueni vënâ, go be jâgâ bende inyoi ny'Oŋwanla w'Anyambia ; gambënle mōngi wi jâgâ be doana.

26 Kânde ga nta Rerë are nl'emënlâ g'okuwëmë, yenâ kë avenië gore Oŋwanla go doana nl'emënlâ g'okuwëmë.

27 Avenië kë ngulu go jëkëlia, kânde ayë nle Oŋwa w'onlomi.

28 Amamani go yinâ ; kânde igwëra nyi bia go nyo, waodu wu re gw'ironginu *wi* be jâgâ inyoi nyë,

29 Kâ wao nōngwa, mōngi w'alendi mbia gw'itongwa s'emënlâ : ndo mōngi w'alendi mbe gw'itongwa s'ijëkëlia.

30 Mi alenge ngulu yi denda mpângâ miëmë ; ga nt'ajâgâ mië, yenâ jëkëlia mië ;

nl'ijěkělia sam si re rěti; kânde mi bela ntöndini yam, ndo ntöndini ya Rerě y'aromi miě.

31 Ja mi akamba g'oŋwanji wam, agambi mam mi zye rěti.

32 Ndo re oma'ŋwěnlě o bulia g'oŋwanji wam: kâ mi mia, inle; agamba mi kambo ndě g'oŋwanji wam, mi re rěti.

33 Anuwe aromi gore Jön, nl'awuliě agamba m'omiěnlě.

34 Ndo mi bönga agamba m'oma, ndo agamba minâ mi bulinia miě'nuwe, inle; anuwe ga zunginlo.

35 Ayě vegagi ozange wi bamina nl'ovambo: kâ nuwe yiviri vâ oŋwa lingo go tönda g'ozange wě.

36 Ndo mi are nl'agamba'mpolo mě viaganu nli Jön: kânde ijanja s'avenio miě nli Rerě go mēniza, vilo mēmo yi janjo miě, yi mieza g'oŋwanji wam, inle; Rerě aromi miě.

37 Nla Rerě ayěmě y'aromi miě amiezi g'oŋwanji wam. Anuwe pa jâgâ inyoi nyě nli mări ge'nuwe pa jene egâlani zě.

38 Anuwe azye nl'igambi nyě aloani nl'anuwe: kânde anuwe bönga oma o romio ndě.

39 Gĕlagĕlarenĭ irĕndâ ; kânde go yo anuwe bĕtĕnlĕ anuwe re nĭ'emĕnlâ z'egombe zodu, kâ yo nle yi bulia g'oŋwanji wam.

40 Ndo anuwe yivira bia gore miĕ, inle ; anuwe kâ dĕngani emĕnlâ.

41 Mi bŏnga iduba gore anlaga.

42 Ndo mi avoro'nuwe, inle ; anuwe azye nĭ'itŏnda s'Anyambia gore'nuwe.

43 Mi aŵieni gw'ini nya Reri yam, kâ'nuwe awŏnga miĕ : Jâgâ oma'ŋwĕnlĕ e bia gw'ini nyĕmĕ, ayĕ be bŏngo nĭ'anuwe.

44 Anuwe kâ jivira sĕ, anuwe yi bŏngana iduba, kâ nuwe aŵela iduba si pila gore Anyambia dadiĕ ?

45 Arangani, inle ; mi be sira'nuwe gore Rerĕ : re omâri o be sira'nuwe, inle ; Mozĕs yi bekelio'nuwe.

46 Kânle anuwe ayiviri Mozĕs, gavâ anuwe ayiviri miĕ kĕ : kânde arĕndiĕ g'oŋwanji wam.

47 Ndo jâgâ'nuwe jivira itĕndi sĕ, anuwe kâ jivira agambi mam sĕ ?

EWONJO VI.

ISAUŃ meyinâ viaganu alali Jisu go mbeni yi Galaili yi *fwelio*, inle ; Taibiria.

2 Be songa nkândâ mpolo azongi wao yě, kânde w'ayeni lembi yě y'alendio ndě gore mōngi w'avegagi nli nkani.

3 Nle be panda Jisu go nomba aloaniě tu gogo nl'ongili wě.

4 Nla ntyago yi'ntigo igeva ny'Iju y'azyuzi piěre.

5 Gw'anlunguni Jisu antyâ *mě* nl'ayeniě nkândâ mpolo bia gore yě, awuliniě Fīlīp, inle; Azuwe be kola mpěmba gwī be nyo nle mōngi sinâ?

6 (Awuli yinâ go dembě; kânde amieni ayēmě nte be dendě.)

7 Be jivira Fīlīp, inle; inkama si disyu mbani si mpěmba si zye kwěkwě, inle; wadu kâ bōnga oŋwa'zâma.

8 Oĩmâri w'ongili wě, Andru oŋwāngwě wi Saimōn Pitěr awuliniě,

9 Inle; vĕnâ re oŋwa'nlomi o re nl'amonga m'imba atani nli vĕre yango vani; ndo yi re sĕ gore awenge mewinâ?

10 Be bulia Jisu, inle; Vangani anlomi doana tu. (Ndo go mbora meyanâ y'avegagi amanli amenge.) Aloani anlomi tu nli ntango vâ ntousen ntyani.

11 Nle be bōnga Jisu awōngĕ amōnga gw'azavinlĕ akeŵa ageriniě *mo* gore on-

gili, n'ongili gore *mõngi* w'avegagi tuge-tu ; nli vëre kě ga nta bela wao.

12 Gw'ayori wao, awulinië ongili wě, inle ; Guminiani inkizi s'atigani, kâ avera ezâma.

13 Ndo w'agumini *yo* mbora mo, ayonia igomi ny'itondo n'itondo imbani s'inkizi s'amonga mi mpěmba s'imba, atani s'atigani viaganu gore wao w'anyeni.

14 Gw'ayeni anlomi mewânâ elemba z'alendo nli Jisu w'awuli, inle ; Rěti, winâ nle prófıt meyâ y'arueni go bia go ntye yinâ.

15 Gw'amieni Jisu sambo, inle ; wi be bia awõngě nli ngulu, go pangě oga, avâ kěndië go nomba ayě anka.

16 Gw'ayili owenja, ongili wě w'azuminli go mbeni,

17 Nl'agweni wao g'owatanga, alalia go mbeni nla go Kepürneüm. Egombe mě z'arueni mpiri, ndo Jisu e duo abia gore wao.

18 Nl'aṽendi mbeni n'ompunga ompolo w'awoli.

19 Yenâ gw'anlugi wao vâ inanda ntyaro ge nai, ayeni wao Jisu e kěnda go mbeni, dalia avia piëre g'owatanga : nl'arieni wao.

20 Nl'awulinië wao, inle ; nle mië, ariani.

21 Nle be tõnda wao polo go böngě g'owa-

tanga: azungi boŋwa owatanga go mbora y'agěndi wao.

22 Ntyugu y'azongi, gw'ayeni mōngi mēsâ wu re kumanla pa g'ozamba m̄ari wi mbeni, inle: zyele elende ezēnle vâvâ, kao z'agěndi nl'ongili wě, kâ Jisu agěnda gw'elende nl'ongili wě, ndo, inle; ongili wě w'agěndagi anka;

23 (Ndo lende yēnle y'aŋieni go Taibiria baraba nli mbora y'anyeni wao mpēm̄ba, gw'azavinli Ovangini akeŋa:)

24 Gw'ayeni mōngi mēsâ sambo, inle; Jisu azyele vâvâ, azyele kě ongili wě, be kwena wao kě g'owatanga, avia go Kepūr-neum go buta Jisu.

25 Gw'alěngi wao yě g'ozamba m̄ari wi mbeni, w'awuliniě, inle; Onlěnji, o bia gunu egombe ze!

26 Nle be jivira Jisu awuliniě wao, inle; Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; anuwe buta miě kânde anuwe ayeni lem̄ba, ndo kânde anuwe anyeni amonga, nl'ayorio.

27 Ayanjani vâ inya si pera, ndo vâ *inya* mēsâ si be doana gw'eměnlâ z'egombe zodu, si be po'nuwe nl'Onwanla w'onlomi; kânde ayě aŋěbio nl'Anyambia ya Rerě.

28 Nle be bulini wao yě, inle; Azuwe be

denda sĭ, inle ; azuwe ga yanje vilo y'Anyambia ?

29 Be jivira Jisu awuliniě wao, inle ; Zinâ nle'vilo z'Anyambia, inle ; yivirani yě o romio ndě.

30 Nl'awulini wao yě, inle ; Elemba ze zi tuminio ndâ, inle ; azuwe ga yenle nl'ayiviri wě ? O denda nde ?

31 Rerě sazyo s'anyeni mana gw'igi volo ; ga nt'arěndio, inle ; Aveniě wao mpěmba avila g'oroŵa go nya.

32 Jisu awulini wao, inle ; Rěti, mi bulinia'nuwe, inle ; Mozěs e pa'nuwe mpěmba meyanâ avila g'oroŵa : ndo Reri yam ayě pa'nuwe mpěmba y'orěti, avila g'oroŵa.

33 Kânde mpěmba y'Anyambia nle yě azuminla avila g'oroŵa, ava eměnlâ go ntye.

34 Nle be bulini wao yě, inle ; *sambo* Ovangini, va'zuwe mpěmba meyinâ egombe zodu.

35 Be bulia Jisu awuliniě wao, inle ; miě, nle mpěmba y'eměnlâ : omedu o bia gore miě e be jâgâ njanla nyěnle : nl'omedu o jivira miě e be jenla esove nyěnle.

36 Ndo mi abulinia'nuwe, inle ; anuwe ajeni miě, ndo anuwe jivira.

37 Waodu w'avenio miě nli Rerě, wi be bia gore miě ; n'omedu o bia gore miě, mi ašinizě du.

38 Kânde mi azuminli avila g'oroŵa, aranga go janja ntöndini yam, ndo ntöndini y'oma o romi miě.

39 Nli ntöndini ya Rerě o romi miě nle yinâ, inle ; mi ga verize omâ nâ mârî gore wao w'avenio miě nle yě, ndo mi kâ fâ tonguniě go ntyugu nuwunla.

40 Nla yinâ nle ntöndini ya Rerě o romi miě, inle ; omedu e jena Oŋwanla n'ayiviriě, kâ dęnga eměnlâ z'egombe zodu : kâ mi tonguniě go ntyugu nuwunla.

41 Nle be sâza Iju azâzini yě, kânde awulia, inle ; miě nle mpěmba y'azuminli avila g'oroŵa.

42 Be bulia wao, inle ; Winâ aranga Jisu Oŋwa wi Josěf, reri yě nli ngi yě yi re'zuwe avoro ? ndo e bulia yenâ sě, inle ; mi azuminli avila g'oroŵa ?

43 Nle be jivira Jisu n'awuliniě wao, inle ; Azâzani anuwěmě.

44 Zyele oma dęnga ngulu yi bia gore miě, kao Rerě y'aromi miě aduriniě : kâ mi atonguniě go ntyugu nuwunla.

45 Re těndo pa n'ipröfīt, inle ; Waodu wi

be nënjo nl'Anyambia. Waodu wu re jâgâ pa nl'anlënjo nli Rerë, e bia gore mië.

46 Aranga, inle; omedu are jena pa Rerë, kao ayë o pila gore Anyambia, ayë ajeni Rerë.

47 Rëti, mi bulinia'nuwe, inle; Omedu o jivira gore mië, are n'emënlâ z'egombe zodu.

48 Mië, nle mpëmba y'emënlâ mezânâ.

49 Rerë sani w'anyeni mana gw'igi'volo, ndo w'ajuwi.

50 Yinâ nle mpëmba y'asuminla avila g'oroŵa, yi re oma kâ nya yo, kě ayuwa.

51 Mië, nle mpëmba y'emënlâ y'asuminla avila g'oroŵa: jâgâ omedu nya mpëmba yinâ, e be doana egombe zodu: kâ mpëmba yi be po nle mië, nle ozyonli wam wi be po mië, vâ emënlâ z'intye.

52 Vâvâ aloŵagi Iju mpaga, wao nla wao, inle; Oma winâ kâ pa'zuwe ozyonli *wě sě go nya wo?*

53 Be bulia Jisu awulinië wao, Rëti, mi bulinia'nuwe, inle; Kao anuwe nya ozyonli w'Onŵa w'onlomi, ayōnga kě ntyini yë, anuwe azye'n'emënlâ gw'ikuwi yani.

54 Omedu nya' ozyonli wam, n'ayōnga ntyini yam, are n'emënlâ z'egombe zodu;

kâ yě be nōngunio nle miě go ntyugu nuwunla.

55 Kânde ozyonli wam nle inya rěti, nli ntyini yam nle ijōnga rěti.

56 Omedu nya ozyonli wam, n'ayōnga kě ntyini yam, e doana nla miě, kâ mi doana nla yě.

57 Ga nt'are Rerě yi doana, y'aromi miě, kâ mi doana nla Rerě: yenâ omedu nya miě, e be doana nla miě.

58 Yinâ nle mpěmba meyanâ, y'azuminli avila g'oroŵa; aranga ga nt'anyeni Reri sani mana, kâ wao juwa; omedu nya mpěmba meyinâ e be doana egombe zodu.

59 Isauñ meyinâ y'awulio ndě gw'anlěnjagě go nago y'Anyambia, go Kepūrneüm.

60 Awenge gore egândâ zě, gw'ayâgiu nyo w'awuli, inle; Nyinâ igamba, iyâle; mande o re kâ jâgâ nyo?

61 Gw'amieni Jisu n'okuwěmě, inle; ongili wě wi sâza go nyo, awuliniě wao, inle; Anuwe kwezo nli nyinâ?

62 *Ande* ja be jena'nuwe Onwa w'onlomi e panda gw'igonu gw'avegagiě gw'alonga?

63 Inlinla nyo pa eměnlâ; ozyonli wi zye-l'isyâlâ: agamba mi kambo miě'nuwe *mo* nle inlinla, *mo* kě n'eměnlâ.

64 Ndo awěwâ gore'nuwe wi jivira. Kânde Jisu amieni gw'avakili wu re wi jivira, n'l'oma be kotizě.

65 Nle be buliniě wao, inle; Yenâ re mi abulinia'nuwe, inle; zyele oma lěnge ngulu yi bia gore miě, kao y'apenio yě nle Reri yam.

66 Avila gw'egombe mezânâ awenge gw'egândâ zě w'ařini, kâ w'avâ kěnda n'ayě nyěle.

67 Nle be bulia Jisu awulini igomi n'avani *ongili*, inle; anuwe be fwiniã kě?

68 Be jivira Saimõn Pitěr, inle; Ovangini, gore mande be kěnda'zuwe? Awě re n'agamba m'eměnlâ z'egombe zodu.

69 Nl'azuwe jivira, nla mia rěti, inle; awě Krai meyanâ, Oŋwa w'Anyambia yi doana.

70 Be jivira Jisu wao, inle: Mi azye pinja pa'nuwe igomi n'avani, ndo sambo, omâri gore'nuwe onyambe?

71 Agambi g'oŋwanja Judas Aiskaraiõt oŋwa wı Saimõn; kânde ayě be kotizě, avegagi omâri gore *ongili* igomi n'avani.

EWONJO VII.

ISAUÑ meyinâ viaganu Jisu agěndagi go Galaili: kânde e jivira kěnda go Judia, kânde Iju w'ařeli joně.

2 Nli'ntyago y'ilako y'Iju y'azyusyi piëre.

3 Nle be bulia awângi yě, inle; Lubuwa vênâ, nl'agënda go Judia, inle; egândâ zâ kě ga yenle ijanja si janjo ndâ.

4 Kânde zyele oma e denda ezâma go ntyâria, ndo e bela ayëmě mio g'obwĩ. Jâgâ o denda isauñ yinâ, ruminia okuwâ go ntye.

5 (Kânde nlâ awângi yě wi jivirě.)

6 Nl'awulini Jisu wao, inle; egombe zam zi pa bia: ndo egombe zani, zi re xeka pa egombe zodu.

7 Ntye yinâ y'alěnge ngulu yi numba'nuwe; ndo miě numbo nle yo, kânde mi mieza vâ yo, inle; ijanja sa yo, si re sibe.

8 Gëndani go ntyago yinâ: Mi agenda vâte vênâ go ntyago yinâ; kânde egombe zam zi pa tua go bia.

9 Gw'awuliniě wao agamba minâ, arigani go Galaili.

10 Ndo gw'agëndi awângi yě, be këndě kě go ntyago, aranga g'obwĩ, ndo ga ntyâria.

11 Nle be buta Iju awutě go ntyago nl'awulia, inle; Are gwĩ?

12 Nle be sâzaga inkândâ wao nla wao polo g'onwanji wě: kânde awěwâ w'awuli, inle; Ar'omâ mbia; nl'awuli amâri, inle; Nyawě, ndo e temiza anlaga.

13 Ndo zyele oma agambi g'onwangi, wě g'obwī, nl'itia s'Iju.

14 Ndo g'ogaregare wi'ntyago, avandi Jisu go nago mpolo y'Anyambia nl'anlēja.

15 Be mami Iju, inle; Oma winâ e mia itëndâ sě, e pa nēnga?

16 Be jivira Jisu awulini wao, inle; Inēnji sam, arang'isam, ndo s'oma o romi miě.

17 J'âma denda ntōndini yě, e be mia g'onwanja w'inēja, ja si pila gore Anyambia, ntyâ mi kamba g'onwanja wa miēmě.

18 Omedu o kamba g'onwanja w'okuwěmě, e buta ivendi nyēmě: ndo oma buta ivendi ny'oma oromiě, aye re rěti, nl'azyele sibe gore yě.

19 Mozēs e zye peni'nuwe ivanga, ndo zyele oma gore'nuwe o penjavenja ivanga? Anuwe bela jona miě ande?

20 Be jivira anlaga nl'awuli, inle; O re nl'onyambe: mande bela jonâ?

21 Be jivira Jisu awulini wao, inle; Mi ajanji evilo emâri, ndo anuwe du anuwe mama.

22 Nl'avenio'nuwe nle Mozēs ikěra, (aranga kânde nle si Mozēs, ndo si rerě;) nl'anuwe kěra oma g'owenja wi syânâ.

23 Jâg'âma akěro g'owenja wi syânâ, inle;

ivanga nyi Mozēs ny'ayono ; anuwe bendi-
nla miě kânde mi atolizi oma g'owenja wi
syânâ ?

24 Ayĕkĕliani go njeni, ndo yĕkĕliani ijĕ-
kĕlia s'ârĕti.

25 Nle be bulia awĕwâ gore wao wi Jeru-
selĕm, inle ; Winâ arangi yĕ o buto nli wao
go jona ?

26 Ndo vona, e kambaga g'obwĭ, wi bulia
mpângâ gore yĕ. Anĕrĕ wi voro, inle ;
winâ nle Kraiis rĕti ?

27 Ndo onlomi winâ, azuwe avoro gw'a-
vilĕ : ndo go be bia Kraiis, zyele oma be mia
gw'apilĕ.

28 Nle be tonga Jisu go nago mpolo y'An-
yambia gw'anlĕnjiĕ, inle ; anuwe avoro miĕ,
anuwe avoro kĕ gw'apli miĕ ; kâ mi bia
miĕmĕ, ndo oma o romi miĕ, ayĕ nle rĕti, o
re'nuwe amie yĕ.

29 Ndo mi avoro yĕ, kânde mi pila gore
yĕ, kâ yĕ toma miĕ.

30 Nl'aĕveli wao go bongĕ ; ndo zyele oma
arali agâ gore yĕ, kânde igwĕri nyĕ nyi pa
bia.

31 Nle be jivira anlaga'wenge gore yĕ nl'a-
wulia, inle ; go be bia Kraiis, e be denda
lamba viaganu nl'ayanjo nl'oma winâ ?

32 Nl'ayâgiu Ifaraisi, inle ; anlaga wi sâza isauñ meyinâ g'õjwangi wě ; be toma Ifaraisi nl'imīnisě impolo nłami y'isâzyě go kotizě.

33 Nle be bulia Jisu awuliniě wao, inle ; Vâ õjwa lingo wakwě, mi doana nla'nuwe : *gamběnle* mi kěnda gore oma o romi miě.

34 Anuwe be buta miě, ndo anuwe be děnga *miě* : nli *mbora* yi doana miě, *gogo* anuwe lěnge ngulu yi bia.

35 Nle be bulia Iju, wao nla wao, inle ; e be kěnda gwī, kâ'zuwe alěngě ? e be kěnda gore *mõngi* w'apazangani gw'Alõngâ, anlěnja Alõngâ ?

36 Igamba nyinâ ny'agambo ndě nyi re sě. Inle ; anuwe be buta miě ; ndo anuwe be děnga *miě* : nli *mbora* yi doana miě ; *gogo* anuwe lěnge ngulu yi bia ?

37 Go ntyugu nuwunla, *ntyugu* meyâ mpolo yi ntyago, agumanli Jisu nl'arongiě, inle ; Ja omedu jena esove kâ bia gore miě go jõnga.

38 Oma o jivira miě, ga nt'awulia irěndâ, inle ; gw'iwum nyě be pova ilâvi y'aningo mī doana.

39 (Ndo nyinâ ny'awulio ndě g'õjwanji w'Inlinla nyi be děngo wao wi jivirě : kânde

Inlinla ny'Orunda nyi duo nya *po*, kânde Jisu e duo pendizo.)

40 Anlaga'wenge sambo, gw'ayâgiu wao igamba nyinâ w'awuli, inle ; Rěti, winâ nle Pröfit.

41 Awuli aĩari, inle ; Winâ nle Krai. Ndo awěwâ w'awuli, inle ; Krai e be bia avila go Galaili ?

42 Irěndâ yi bulia, inle ; Krai e bia gw'im-bamba si Devid, nl'avila go nkala yi Bětle-ěm y'vegagi Devid ?

43 Yenâ avegagi obanjwana w'anlaga g'oŋ-wanji wě.

44 Nl'aveli awěwâ gore wao go kotě ; ndo zyele oma o rali agâ gore yě.

45 Nle be bia nlami y'isâzyě gore imĩnisě impolo nl'Ifaraisi ; be bulini wao, inle ; Anu-we numbe bagě sě ?

46 Be jivira nlami y'isâzyě, inle ; zyele oma kamba g'oma winâ.

47 Nle be jivira Ifaraisi wao, inle ; Anuwe atemizo kě ?

48 Mõngi w'e wonjo, genâ Ifaraisi w'ajivirě ?

49 Ndo mõngi sinâ wu re w'amie ivanga w'asavo.

50 Nĩkodimo awulini wao, (ayě y'aĩieni gore Jisu ogwěra avegagi vâvâ, inle,)

51 Ivangi nyazgo nyi jëkëlia oma ayë yâ-gino râ, n'amia nte dendë ?

52 Be jivira wao n'awulinië, inle ; Awë kë pila go Galaili ? Gëlagëla n'ayenli kânde zyele pröfit bia avila go Galaili.

53 Be kënda waodu gw'inago sao.

EWONJO VIII.

AGENDI Jisu go nomba y'Ioliv :

2 N'ibanga ntye mpiri be fâ bia go nago mpolo y'Anyambia, n'anlaga waodu w'avïeni gore yë ; aloanië tu anlënja wao.

3 Be бага iskraib n'Ifaraisi gore yë om-anto mârî o gotio e bando ; gw'aloanizi wao yë tu g'ogaregare,

4 Be bulini wao yë, inle ; Onlënji, omanto winâ agotio e nana n'onlomi, gw'idendi sëmi.

5 Ndo Mozës gw'ivanga azombi'zuwe, inle ; onlõngâ mewinâ ga wolo n'ado : ndo o bulia së ?

6 W'awuli yenâ, go dembë, inle ; wi ga lënge *ndaga* go sâzizë. Ndo Jisu alëmbi, n'arëndi yë go ntye n'omëno *wë, egâlani ga e jâginu wao.*

7 Yenâ gw'avambiagi wao yë, be kumanlë awulini wao, inle ; O re gore'nuwe mbe fâ, e ga longë vungë ido.

8 Nle be fâ dĕmbiĕ, n'arĕnda go ntye.

9 Nla wao w'ayâgiu *nyo*, w'azurio n'irĕmi *yaomĕ*, be kâgwa wao omâri omâri pakilia n'anĕrĕ, ge agĕnda gore anuwunla ; arigani Jisu ayĕ anka, n'omanto kumanla pa g'o-garegare.

10 Gw'anlĕngunia Jisu okuwĕ, ayeniĕ omanto dadiĕ, be bulini yĕ, inle ; Omanto wa w'azâzizâ wu re gwĭ ? zyele oma o kevâ ?

11 Be buliĕ, Zyele oma, Rera. N'awulinio yĕ nli Jisu, inle ; miĕ kĕ kevâ : gĕnda-ga, alend'ibe nyĕnle.

12 Nle be fâ bulia Jisu awulini wao, inle ; miĕ nle ozange wi ntye : o be songa miĕ, e be kĕnda go mpiri, ndo e be doana n'ozange w'emĕnlâ.

13. Be bulinio yĕ n'Ifaraisi, inle ; sambo o bulia g'onwanja w'okuwâmĕ ; agambi mâ mi zye rĕti.

14 Be jivira Jisu awulini wao, inle ; Vanganli mi abulia g'onwanja w'okuwam, agambi mam mi re rĕti : kânde mi avoro gw'avili miĕ ; nla go kĕnda miĕ ; ndo anuwe zye ngulu yi bulia'nle ; gw'avili miĕ, nla go kĕnda miĕ.

15 Anuwe jĕkĕlia n'ozyonli : mi jĕkĕlia oma.

16 Ndo jâgâ mi jêkêlia, ijêkêlia sam si re rëti : kânde mi azye anka, ndo miê nla Rerë y'aromi miê.

17 Nla gw'ivangi nyani kê re tëndo pa, inle ; agamba m'anlaga vani mi re rëti.

18 Miê nle oma o bulia g'onwanja w'okuwam ; nla Rerë o romi miê, e bulia g'onwanji wam.

19 Nle be bulini wao yê, inle ; Reri yâ are gwï ? Be jivira Jisu, inle ; Anuwe mia miê, nlâ Reri yam : kânle anuwe amie miê, anuwe kê mia Reri yam kê.

20 Agamba minâ m'awulio nle Jisu go nöntye y'igumba, gw'anlënjagê go nago mpolo y'Anyambia : nla tu'oma o rali agâ gore yê, kânde igwëri nyê nyi duo ny'abia.

21 Nle be fâ bulinio wao nli Jisu, inle ; mi akëndaga, nl'anuwe be buta miê, nl'anuwe be juwa nl'ibe sani : go kända miê, anuwe lënge ngulu yi bia.

22 Nle be bulia Iju, inle ; e be s'ajuwê ? kânde awuli, inle ; go be kända miê, anuwe lënge ngulu yi bia.

23 Nl'awuliniê wao, inle ; Anuwe pila go ntye ; mi avili gw'igonu : anuwe nle yi ntye yinâ ; mi aranga yi ntye yinâ.

24 Yenâ awulini miê'nuwe, inle ; anuwe

be juwa nl'ibe sani ; kânde jâgâ'nuwe jivira, inle ; miě nle *yě* ; anuwe be juwa nl'ibe sani.

25 Nle be bulini wao *yě*, inle ; Awě mande ? Nl'awulini Jisu wao, inle ; nle *yě* awulini miě'nuwe gw'avakili.

26 Mi are nl'isauñ imienge go kamba, nla go jěkělia gore'nuwe ; ndo ayě o romi miě, aye re rěti : yenâ kamba miě go ntye nt'ayâgiu mie gore *yě*.

27 Wi kotiza, inle ; agambi nla wao g'oŋwanja wa Rerě.

28 Nle be bulino wao nli Jisu, inle ; Go be tombinla'nuwe Oŋwa w'onlomi, gamběle anuwe be mia, inle ; miě nle *yě* : nla zyele ezâma zi dendo miēmě ; ndo ga nt'alěngio mie nle Reri yam, mi kamba isauñ meyinâ.

29 Nl'oma o romi miě, are nla miě ; Rerě arigi miě anka ; kânde mi denda ya meynâ nâ yi tōndiě egombe zodu.

30 Gw'agambiě agamba minâ, awenge w'ayivirě.

31 Nle be bulia Jisu awulini Iju mesânâ w'ayivirě, inle ; Ja'nuwe doana nl'igambi nyam ; *gamběle* anuwe nle ongili wam rěti ;

32 Nl'anuwe be mia omiěle, kâ omiěle panga'nuwe awâ-ntye.

33 Be jivira wao yě, inle; azuwe nle ibamba si Ebream, azuwe pegaga nyongo y'omedu: o bulia sě, inle; Anuwe be pango awâ-ntyē.

34 Be jivira Jisu wao, inle; Rěti, mi bulinia'nuwe, Omedu e denda mbe aye nle nyongo y'ibe.

35 Nli nyongo e doana egombe zodu go nago, ndo Oŋwanla e doana egombe zodu.

36 Ja'nuwe pango awâ-ntyē sambo nl'Oŋwa nłomi, *gamběnlē* anuwe be doana awâ-ntyē rěti.

37 Mi avoro, inle; anuwe nle ibamba si Ebream; ndo anuwe bela jona miě, kânde igambi nyam nyi zye nli mbora gore'nuwe.

38 Mi akamba nta re mi ajena pa, nli Reri yam: kâ'nuwe denda nta re'nuwe jena pa, nla Reri yani.

39 Be jivira wao awuliniě, inle; Ebream nle reri yazgo. Awulinio wao nli Jisu, inle; Ja'nuwe nle awanla wi Ebream, *gamběnlē* anuwe kâ janja ijanja si Ebream.

40 Ndo vĕnâ anuwe bela jona miě, oma o wulini'nuwe omiěnlē w'ayâginu miě gore Anyambia. Ebream e denda yenâ.

41 Anuwe denda ijanja sa Reri yani. Be bulia wao awuliniě, inle; Azuwe jano nli

bandanië; azuwe re nle Rerë m̄ari, inle; Anyambia.

42 Be bulinio wao nle Jisu, inle; Jâgâ Anyambia nle Reri yani; anuwe kâ tōnda mië, kânde mi aṽieni avila gore Anyambia: mië kě, mi bia miëme, ndo aromi mië.

43 Ande mě zi re'nuwe agotiza nkambini yam? kânde anuwe lēnge ngulu yi sindinla agambi mam.

44 Anuwe ya reri *yani* onyambe, nli ntōndini ya reri yani yi dendo'nuwe: w'a-vegagi oyonisi *w'anlaga* avila gw'avakili, nla e doana g'omiēnle; kânde zyele omiēnle nla wo. Ja akamba si noka, e kamba ayēmē: kânde ayē onoki nla rerë ya so.

45 Ndo kânde mi bulinia'*nuwe* omiēnle, anuwe jivira mië.

46 Mande o re gore'nuwe o suria mië nl'i-be? Nla ja mi akamba omiēnle ande mē, zi re'nuwe ayivira mië?

47 Omedu o re gore Anyambia, e jâgâ agamba m'Anyambia sambo, anuwe jâgâ *mo* kânde anuwe *ga* y'Anyambia.

48 Be jivira Iju awulinië, inle; Azuwe kamba rēti, inle; awě nle oma wi Semeria, nl'o re nl'onyambe?

49 Be jivira Jisu, inle; mi azye nl'onya-

mbe; ndo mi duba Reri yam; ndo anuwe pëdia mië.

50 Nla mi buta ivendi nyam: re omâri o buta nla jëkëlia.

51 Giligili mi bulinia'nuwe, inle; Ja oma penjavenja igambi nyam, e be jena ijuwa.

52 Nle be bulia Iju gore yë, inle; Vënâ azuw'avoro, inle; o re nl'onnyambe. Ebream ajuwi, nl'ipröfit, ndo o bulia'nle; Jâma penjavenja igambi nyam e be jena ijuwa.

53 O re viaganu nla reri yazyo Ebream o re juwa pa? nl'ipröfit wi re juwa pa: o panga okuwâ ga mande?

54 Be jivira Jisu, inle: Ja mië duba mië-më, idubi sam si zyel isyâlâ: ndo Reri yam e duba mië, o bulio nl'anuwe, inle; ayë nle Anyambia yani.

55 Ndo anuwe amie yë; ndo mi avoro yë: ja mi tâ bulia'nle; mi amie yë, gambënle mie nle onoki ga'nuwe: ndo mi avoro yë, nli penjavenja igambi nyë.

56 Reri yani Ebream aröndi polo go jena ntyugu yam; ayenië yo, nl'aröndië.

57 Nle be bulinio yë nl'Iju, inle; O pa tua agomi mi mpuma atani, nl'ayeniâ Ebre-am?

58 Awulini Jisu wao, inle; Rěti, mi bu-
linia'nuwe: Ebream loanaga râ, mi ave-
gagi.

59 Nle be bõnga wao ado avungě; ndo
Jisu ayumbunli okuwě, agâginle nago mpolo
y'Anyambia g'ogaregare yao, aviagani ba-
raba.

EWONJO IX.

GW'APIAGANI *Jisu*, ayeni onlomi o ve-
gagi ipâku avila go njani yě.

2 Be bambia ongili wě avambiě, inle; On-
lěnji, mande alend'ibe, onlomi winâ, mbě
izâmbi yě, gw'ayanio yě ipâku?

3 Be jivira Jisu, inle; Arang'oma winâ
alend'ibe, nlâ izambi yě; ndo *ayanio ipâku*,
inle; ijanja s'Anyambia si ga ruminio gore
yě.

4 Mi ga yanje vilo y'oma o romi miě vâ
pare omânda; kânde ogwěra bia vâ wo,
zyele oma děnga ngulu go janja.

5 Vâ lingo wi re miě go ntyě, miě nle
ozange wi ntye.

6 Gw'agambiě yenâ, arueniě go ntye,
avangi irâi nl'igwana, agiliě yo gw'antyâ
m'onlomi w'ipâku.

7 Nl'awuliniě yě, inle; Gěnda go sâvu-

nla go mbeni yi Sailomi (yi pivia, inle; Itomo.) Be këndě azâvunlě nl'aŕieni jena.

8 Ezogo nli mōngi w'ayeniě gw'alonga nl'*amieni*, inle; avegagi ipâku; be bulia wao, inle; Winâ arang'oma o loanagi tu anlěgiraga?

9 Be bulia awěwa, inle; Winâ nle yě; aŕiari w'*awuli*, inle; Are'gâlani ga yě: ndo awulia, inle; miě nle yě.

10 Awulini wao yě, inle; sambo, antyâ mâ m'anlungunlo sě?

11 Be jivirě awulini wao, inle; Onlomi o fwelio'nle; Jisu avangi irâi agila *yo* gw'antya mam, kâ yě bulini miě, inle; Gěnda go mbeni yi Sailomi, azâvunla: be kěnda miě azâvunla, nl'ayeni miě.

12 Nle be bulinia wao yě, inle; Are gwĩ? Nl'awuliě, inle; mi pa mia.

13 Nle be baga wao gore Ifaraisi onlomi o vegagi ipâku gw'alonga.

14 Ndo avegagi owenja wi syânâ gw'avangi Jisu irâi, nl'anlungunla antyâ mě.

15 Nle be fâ bambio yě nl'Ifaraisi kě, inle; alěngiě njeni sě? Be jivirě wao, inle; Agili irâi gw'antya mam, be sâvunla miě, nla jena miě.

16 Nle be bulia awěwâ w'Ifaraisi, inle;

Onlomi winâ aranga *oma* w'Anyambia, kânde e penjavenja owenja wi syânâ. Awuli amâri, inle; Jâgâ onlomi wina nle omâ mbe, kâ dënga ngulu yi denda lemba yinâ sě? Nl'avegagi ozungakanio gore wao.

17 Be fâ bulinia wao *oma* w'ipâku, inle; O bulia sě g'oŋwanji wě, inle; anlungunlo antyâ mâ? Awuliě, inle; Ayě pröfît.

18 Ndo Iju wi jivira g'oŋwanji wě, inle; avegagi ipâku, kâ yě jena, kao wao w'afwelia pa izâmbi y'onlomi o nungunlo antyâ mě.

19 Be bambia wao, inle; Winâ nle oŋwanli wani onlomi, o bulio'nuwe, inle; ayanio ipâku? Ndo vënâ e jena sě?

20 Be jivira izâmbi yě awulini wao, inle; Azuwe avoro, inle; winâ nle oŋwanli wazyo, o yanio ipâku:

21 Ndo osauñ wi pangě jenâ vâtě vënâ, azuwe pa mia; ge oma o nungunia antyâ mě, azuwe amie; atueni oma; vambiani yě; e be kamba ayěmě.

22 *Agamba* minâ m'awulio nl'izâmbi yě, kânde w'arieni Iju; kânde Iju w'aluwo w'abondi, inle; ja omedu be měma, inle; aye nle Krais, e ga rombo go nago y'Anyambia.

23 Awuli izâmbi yě, inle; sambo, Atueni oma; vambiani yě.

24 Nle be fâ felia wao onlomi o vegagi ipâku, nl'awuliniě, inle; Zuminia Anyambia: azuwe avoro, inle; onlomi winâ ar'omâ mbe.

25 Be jivirě awulini wao, inle; Ja aro mbe *ge az'ombe*, mi pa mia; osauñ mări wu re miě mia pa, inle; avegagi miě ipâku, vâte vênâ mi ajeni.

26 Nle be fâ bulini wao yě, inle; Alendi sě gore wě? anlungunli antyâ mâ sě?

27 Be jivirě awulinia wao, inle; mi abulini'nuwe; ndo anuwe jivira jâgâ: Anuwe bela fâ jâgâ sě? anuwe bela doana ongili wě?

28 Be tâva wao yě, nl'awuliniě, inle; Awě nle ongili wě; ndo azuwe nle ongili wi Mozēs.

29 Azuwe avoro, inle; Anyambia agambanli Mozēs; ndo gw'eza zinâ, azuwe pa mia gw'apilě.

30 Ayiviri onlomi mewânâ, awulini wao, inle; winâ nle osauñ wi mamu, inle; anuwe mie gw'apilě, ndo *ge* anlungunli antyâ mam.

31 Ndo azuw'avoro, inle; Anyambia ayâginu anlaga ve; ndo ja omedu azavinlaga Anyambia, kě janja ntōndini yě, ayě be jâgenu ndě.

32 Ntye yi ga pakilie re jâginu pa, inle; omedu anlungunli antyâ m'oma o yanio ipâku?

33 Kânle onlomi winâ arang'oma w'Anyambia, e tâ dënga ngulu yi janja mpângâ.

34 Be jivira wao awulinië, inle; Awë ayanio n'l'ibe sitevo, awë nënja'zuwe? Nl'agâguni wao yë.

35 Ndo gw'ayâgiu Jisu, inle; w'agâgunië, n'alëngië yë, be bulinië yë, inle: O jivira gore Onwanla w'Anyambia?

36 Be jivirë awulia'nle; Ayë mande, Rera, kâ mië jivirë?

37 Nl'awuli Jisu, awulinië, inle; Om'a-jenë, nle yë o kamba n'awë.

38 Be bulië, inle; Ovangini, mi ajivira. Nl'azavinlë yë.

39 Nl'awuli Jisu, inle; Vâ ijëkëlia mi abieni go ntye yinâ, inle; môngi wi re jena, kâ wao jena: nli môngi wi jena, kâ wao pango ipâku.

40 Nl'awëwâ w'Ifaraisi wu re n'ayë, gw'ayâgiu wao agamba minâ, awulinië, inle; Azuwe ipâku kë?

41 Be bulini Jisu wao, inle; Jâgâ'nuwe re apâku, gambënlë anuwe alënge ntyëmbâ, ndo anuwe bulia, inle; azuwe jena, sambo, ibe sani si tigani.

EWONJO X.

RĚTI, mi bulinia'nuwe, O be tua aying-
inla nl'ompombana go nago y'adâmbe,
ndo e panda wogo yënle, ayě ofe nl'opodu-
nla *nago*.

2 Ndo oma o jinginla nl'ompombana, ayě
nle oma o penjavenja adâmbe.

3 Gore yě openginla *iguge* nungunla; kâ
adâmbe jâgâ inyoi nyě: kâ yě fwelia adâ-
mbe imě gw'ana, nl'agëndia mo gw'igala.

4 Go be këndiza adâmbe imě; e kända
g'obosyo mo, kâ adâmbe songě: kânde m'a-
voro inyo nyě.

5 Ndo m'azonge ogěnda, ndo mi be fangě;
kânde m'amie inyoi ny'agěnda.

6 Egâmba zinâ z'agâmbio nle Jisu gore
wao: ndo wi kotiza isauñ y'agambiě wao.

7 Nle be fâ bulia Jisu awulinia wao, inle;
Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; miě nle igugi
ny'adâmbe.

8 Waodu w'añieni g'obosyo yam'w'vegagi
ife nl'ipodunla *si nago*; ndo adâmbe mi jâ-
genu wao.

9 Miě nle *iguge*: jâgâ omedu jinginla nli
miě, e be sunginlo, kâ yě jinginlaga nl'agâ-
gwaga, nli dënga inyezo.

10 Ofe e bia, kao go jufa, nla go jona, nla go jiliza : ndo mi aṽieni, inle ; wu ga lēnge emēnlâ ; kâ wao dēnga zo viaganu.

11 Miě nle ovenjavenji w'adâambe ombia : ovenjavenji w'adâambe e pa emēnlâ zě gw'adâambe.

12 Ndo omâ po, arang'ovenjavenji w'adâambe o re niva adâambe, ayeniě njĕgâ yi bia ; e tiga adâambe, aṽanga ; kâ njĕgâ kota mo, avazangane adâambe.

13 Omâ po e fanga, kânde ayě omâ po, kâ yě anaka adâambe.

14 Miě nle ovenjavenji w'adâambe ombia, nla mi avoro *adâambe* mam ; nli mio nli mam.

15 Ga nte mio miě nli Rerě ; yenâ mi mia Rerě kě : kâ miě dimbinla emēnlâ zam gw'adâambe.

16 Mi are n'adambe amēnle, mi re aza g'olemba winâ : mi ga ṽaga mo kě, mi jâgâ inyoi nyam ; yi be doana olemba omâri n'ovenjavenji omâri.

17 Yenâ tōndo miě nli Reri yam, kânde mi dimbinla emēnlâ zam, inle ; kâ miě fâ bōnga zo.

18 Zyele oma bonginla miě zo, ndo mi alimbinli zo miēmě. Mi are nli ngulu yi

dimbinla zo, mi are nli ngulu yi fâ bönga zo. Ivangi nyinâ, mi awöngi *nyo* avila gore Reri yam.

19 Avegagi ibanwana s'Iju g'onwanji is-auñ meyinâ.

20 Be bulia awenge, inle; are n'onyambe, n'are kë eranlia; anuwe jâgenu yě sě?

21 Awulini amâri, inle; meminâ *ga* agamba m'oma o re n'onyambe. Onyambe kâ nungunla antyâ m'ipâku?

22 Nl'avegagi go Jeruselēm go ntyago yi davia, n'avegagi egombe zi mpungavunga.

23 Be kâmbaga Jisu gw'evungu zi Sölo-mön go nago mpolo y'Anyambia.

24 Nle be bia Iju agombinlě, n'awuliniě, inle; olingo nde wi pangâ'zuwe doṽa mpa-ga? Jâgâ awě nle Krai wulinia'zuwe buku.

25 Be jivira Jisu awulini wao, inle; mi abulinia'nuwe; ndo anuwe jâginu miě; vilo yi janjo miě n'ini nya Reri yam yi mieza g'onwanji wam.

26 Ndo anuwe jivira, kânde anuwe arang' adâmbe mam, ga nt'abulinia miě'nuwe.

27 Adâmbe mam mi jâgâ inyoi nyam, kâ mi mia mo, kâ mo songa miě:

28 Kâ mi pa mo eměnlâ z'egombe zodu;

nla mi azye ngulu yi pera, nla zyel'oma o re ngulu yi bönga mo gw'agâ mam.

29 Reri yam, y'aveni *mo* miě, aro mpolo viaganu nla waodu; nla zyel'oma o re ngûlu yi bönga gw'agâ wa Reri yam.

30 Miě nla Reri *yam* azuwe omo.

31 Nle be fâ bönga Iju ado go pungě.

32 Be jivira Jisu wao, inle; vilo via yenge avila gore Reri yam, y'aruminio miě'nuwe; vâ gweni vilo nde meyâ zi punga'nuwe miě ado?

33 Be bulinia Iju awuliniě, inle; vâ evilo evia azuwe avunge wě: ndo gw'itâva s'Anyambia; nla kânde awě oma, o panga okuwâmě Anyambia.

34 Be jivira Jisu wao, inle; zye těndo pa gw'ivangi nyani, inle; mi awulia'nle; Anuwe nle Anyambia?

35 Ja aveli wao, inle; Anyambia gore mõngi w'aveno n'agamba m'Anyambia, kâ irěndâ y'azâzi;

36 Anuwe bulia gore yě o měpio nli Rerě, n'aromi go ntye, inle; o tâva Anyambia kânde mi abulia'nle; miě Oņwanla w'Anyambia?

37 Ja mi adenda ijanja sa Reri yam ayivirani miě.

38 Ndo ja mi denda, vanganli anuwe yi-vira miě, yivirani vilo: kâ'nuwe mia n'l'a-yivira, inle; Rerě are gore mie, nla miě gore yě.

39 Nle be fâ bela wao go bongě; ndo averi gw'agâ mao.

40 Nl'avâ kěndiě g'ozamba mări wi Jördön go mbora y'avaptaizagi Jön gw'alonga; vâvâ aloaniě.

41 Nl'agěndi awenge gore yě, awulia'nle; Jön alendi elemba; ndo isauñ yodu y'a-gambio nli Jön g'onwanja *oma* winâ yi re rěti.

42 Nl'ayiviri awenge yě gogo.

EWONJO XI.

NDO *onlomi* omări *ini* nyě nle Lazerüs yi Bětene yi nkala yi Mere n'onwângi yě oñanto Marte; avegagi nli nkani.

2 (Mere měmo y'agili Ovangini n'agali, n'aziza intyozyo sě n'itui sě, onwângi yě Lazerüs avegagi nli nkani.)

3 Yenâ aromi awângi yě anto gore yě, inle; Ovangini, vona, ayě o tōndo ndâ e jâgâ.

4 Gw'ayâgiu Jisu, awuliě, inle; Nkani yinâ aranga gw'ijuwa, ndo gw'isuminia

s'Anyambia, inle; Onwanla w'Anyambia e ga lënge ini'volo vâ yo.

5 Ndo Jisu aröndi Marte, nl'onwângi yě omãnto nli Lazerüs.

6 Gw'ayâgiu yě, inle; e jâgâ, arigani vâvâ ntyugu mbani go mbora meyânâ y'avegago ndě.

7 Avila vâvâ, awulinië ongili wě, inle; Okani azuwe fâ kända go Judia.

8 Be bulinio yě nl'ongili, inle; Onlenji, vâte vênâ Iju w'aveli pungâ ado; o be fâ kända gogo?

9 Be jivira Jisu, inle; Arang'igomi ny'agwëra nl'agwëra m'inkâlâ ambani g'owenja? Ja omedu kända omãnda avomo nl'ibaku, kânde e jena ozange wi ntye yinâ.

10 Ndo j'âma kända ogwëra, e pomo nl'ibaku, kânde azye nl'ozange.

11 Isauñ meyinâ y'awulio ndě; nl'avila vâvâ awulini wao, inle; Ndeg'wazyo Lazेरुs e nana; ndo mi kända go jëmě.

12 Nle be bulia ongili wě, inle; Ovan-gini, jâgâ e nana, e doana mbiambi.

13 Ndo Jisu akambi gw'ijuwi sě: ndo avivi wao, inle; agambi gw'inana antyâvinâ.

14 Nle be bulini Jisu wao buku, inle; Lazerüs ajuwi.

15 Nla mi tōnda gw'inyangi nyani, inle ; mi duo vāvâ, kâ'nuwe jivira ; ndo, okani gore yě.

16 Nle be bulia Tōmas o fwelio'nle ; Dīdy-mūs gore ongili-gangano yě, inle ; Okani azuwe kě, azuwe kâ juwa nla yě.

17 Gw'añieni Jisu, alengiě, inle ; *ananli* g'orongino vâ ntyugu nai siva pa.

18 (Ndo Bětene avegagi piere go Jeruselēm, egālani inanda mbani :)

19 Be bia Iju sinyenge gore Marte nli ; Mere, go sindia irěmi yao g'oñwanja w'oñwângi yao.

20 Ndo gw'ayâgiu Marte, inle ; Jisu e bia, be kěndě go datanla nla yě : ndo Mere aloani tu go nago.

21 Be bulinio Jisu Marte, inle ; Ovangini, kânle o luo vĕnâ, gavâ oñwângi yam e tâ juwa.

22 Ndo mi avoro, inle ; vanganli venâ, ezâmedu zi bambio ndâ gore Anyambia, zi be po wě nl'Anyambia.

23 Nle be bulinio yě nle Jisu, inle ; Oñwângi yâ e be fâ tongwa.

24 Be bulia Marte gore yě, inle ; mi avoro, inle ; e be fâ tongwa gw'itongwa si ntyugu nuwunla.

25 Awuli Jisu gore yě, inle; Miě nle ito-
ngwa nl'eměnlâ: omedu o jivira miě, van-
ganli ajuwi, e be doana:

26 Nl'omedu o doana nl'ayiviri miě e be
juwa. O jivira yinâ.

27 Be jivirě yě, inle; I, Ovangini; mi
ajivira, inle; awě nle Krais, Onwanla w'An-
yambia, o bia go ntye yinâ.

28 Gw'awuliě yenâ be kěndě, nl'aŵelia
onwângi yě Mere ntyâria, inle; Onlěnji
abieni, e fweliâ.

29 Gw'ayâgiu yě, be kumanlě něganěga,
avia gore yě.

30 Ndo Jisu e pa tua go bowa go nkala;
ndo avegagi go mbora y'alatani Marte nla yě.

31 Nl'Iju wu re nla yě go nago, go sindia
orěmi wě, gw'ayeni wao Mere, inle; e ku-
manla něganěga, nl'agâgwa gw'igala, be
songa wao yě, nl'awuli wao, inle; e kěnda
g'orongino go dena gogo.

32 Gw'aŵieni Mere go *mbora* y'avegagi
Jisu, ayeniě yě, avoswa gw'agolo mě, awu-
liniě'nle; Ovangini, kânle o luo vĕnâ, gavâ
onwângi yam e tâ juwa.

33 Gw'ayeni Jisu ayeniě, inle; e dena,
nl'Iju w'aŵieni nla yě dena kě, aziminiagi
gw'inlinla, nl'ayeniě njuke.

34 Nl'awulia'nle; Anuw'alimbinlě gwĩ?

35 Be bulia wao gore yě, inle; Ovangini, yogo, yenle. Be dena Jisu.

36 Nle be bulia Iju, Vona nt'atōndi yě!

37 Be bulia awěwâ gore wao, inle; Oma winâ, o nungunli antyâ m'ipâku, alěnge ngulu yi panga, inle; oma winâ ayuwa?

38 Nl'avâ simini Jisu g'okuwěmě, avia g'orongino. W'vegagi ompogoni, nl'ido alimbinlo vâvâ.

39 Be bulia Jisu, inle; Rombani ido. Be bulia Marte onwângi w'ebende, inle; Ovangini, v'igwěra nyinâ atueni ompuna: kânde nlěnlâ nle yi ntyugu nai *e ga juwe*.

40 Be bulinio yě nli Jisu, inle; Mi azye buliniâ, inle; ja om'ajivira, o be jena ivendi ny'Anyambia?

41 Nle be tomba wao ido *go mbora* y'alimbinlo ebende. Nl'arombinli Jisu antyâ mě gw'igonu: nl'awuliě, inle; Rera, Akeŵa kânde om'ajâginu miě:

42 Nla mi amieni, inle; o jâginu miě ego-mbe zodu; ndo gw'inyangi nyi mōngi kumanla vĕnâ, abulia miě *nyo*, inle; wi ga yivire, inle; awě romi miě.

43 Nla gw'agambiě yenâ, arongiě nl'inyoi'volo, inle; Lazerŷ nlōngwa.

44 Nl'anlǒngwi ebende koro pa, agâ n'l'a-golo n'ilamba y'irongino: n'ozyo wě koro pa nli tolu. Be bulinio wao nli Jisu, inle; Vurunaniě, kâ tiganiě këndaga.

45 Iju sinyenge w'aŵieni gore Mere, gw'a-yeni wao nt'alendi Jisu w'ayivirě.

46 Ndo awěwâ gore wao w'agëndagi gore Ifaraisi n'awulini wao nt'alendi Jisu.

47 Nle be datiza im̄nisě impolo n'Ifaraisi alatizi wao ngando n'awulia, inle; Azuwe denda sě? kânde onlomi winâ e denda lembe yenge.

48 Ja'zuwe tigě yenâ, gamběnlē *anlaga* waodu wi be jivirě: n'Iroman be bia, go bōnga mbori yazyo n'inlǒngâ nyazyo.

49 Be bulia om̄ari gore wao, *ini nyě* Keaifas, avegagi m̄nisě mpolo ompuma mě awuliniě wao, inle; Anuwe mia mpângâ du. •

50 Nlâ'nuwe p̄kilia, inle; re isyâlâ vâ'zuwe, inle; onlomi'm̄ari e ga yuwe gore anlaga, inle; inlǒngâ nyodu ny'avera.

51 Ndo minâ m'akambo (g'onwanji wě) ndo avegagi m̄nisě mpolo ompuma mě, avâgiě, inle; Jisu e be juwa gw'inlǒngâ menyânâ;

52 Nl'aranga gw'inlǒngâ menyânâ dadiě; ndo, inle; e ga latiza ta, awanla w'Anyambia wu re pazangana pa.

53 Nl'avila go ntyugu mě awondi wao *ndaga* go joně.

54 Ndo Jisu e fâ kěnda g'obwī gore Iju; ndo be kěndě avila vâvâ g ontye piěre igi' volo, go nka mpolo yi fwelio, inle; Ifreim, nl'aloaniě vâvâ nl'ongili wě.

55 Nla ntyago yi'ntigo y'Iju y'arueni piěre: be kěnda awenge go Jeruselēm go ntyago yi'ntigo: avila gwi ntye, inle; wu ga měpia ikuwi gao.

56 Nle be buta wao Jisu nl'agambanla, gw'agumanla wao go nago mpolo y'Anyambia, nl'awulia, inle; Anuwe pivia sě, e be bia go ntyago?

57 Ndo iminisě impolo nl'Ifaraisi kě w'aveni ivanga, inle; Ja omedu amie mbora re yě, kě teva yo, inle; kâ wao kotě.

EWONJO XII.

JISU aṽieni, ntyugu oroṽa ntyago yi ntigo *viaga* râ, go Bětene gw'avegagi Lazerūs o vegagi juwa pa, anlōngunio ndě avila gw'ijuwa.

2 Be pangina wao yě inya sinkolu vâvâ; nla Marte avengini go tavoro: ndo Lazerūs avegagi nla wao tu go tavoro nli yě.

3 Nle be bōnga Mere igwěra ny'agali mi

spaiknard, mi jona polo, n'agilia mo gw'intyozyo si Jisu, kâ yě siza intyozyo sě, n'itui sě : kâ nago jonia ralia nli nkango y'agali.

4 Nle be bulia omâri w'ongili wě, Judas Aiskaraiöt, oŋwa wi Saimõn, o be kotizě, inle ;

5 Ande zi re n'agali minâ m'agolio n'inkama s'idisyu ntyaro, n'avo gore-mõngi re arevo ?

6 Nyinâ awulio ndě, aranga, inle ; are n'isyâlâ gore mõngi re arevo : ndo kânde avegagi ofe, n'avegagi n'ipuka, aroanliě yâma y'aṽeliago gogo.

7 Nle be bulinia, Jisu, inle ; Rigani yě vâvâ ; kânde go ntyugu y'iběnlõ sam apen-javenjo mo.

8 Kânde mõngi re arevo, wu re n'anuwe egombe zodu ; ndo anuwe azye nla miě egombe zodu.

9 Ndo gw'amieni anlaga'wenge w'Iju, inle ; are vâvâ ; aṽieni wao, aranga gw'ingangi nyi Jisu dadiě, ndo, inle ; wu ga yenle Lazerüs kě, anlõngunio ndě avila gw'ijuwa.

10 Ndo imĩnisě impolo w'awondi erungu, inle ; Lazerüs e ga yonizo kě.

11 Kânde gw'inyangi nyě awenge w'Iju w'agëndagi, n'ayiviri Jisu.

12 Viaganu ntyugu'mâri, anlaga'wenge w'aŵieni go ntyago, gw'ayâgiu wao, inle ; Jisu e bia go Jeruselēm,

13 W'awōngi ampare m'iyila, n'agēnda go datanla nla yě, be tonga wao, inle ; Osa-na ; Zavinlo nle Oga w'Isreël o bia gw'ina ny'Anyambia.

14 Gw'alēngi Jisu, oŋwa buru, avatamini yo ; ga nt'are tēdo pa,

15 Inle ; riga rie, oŋwa-oŋanto wi Saion : vona, Ogi wâ e bia, batamina pa g'oŋwa buru.

16 Isauñ meyinâ yi kotizo n'ongili wě gw'alonga : ndo gw'azuminio Jisu, be jon-ginia wao, inle ; isauñ meyinâ yi re tēdo pa gore yě, n'alendi wao isauñ meyinâ gore yě.

17 Sambo, anlaga'wenge w'aluo n'ayě gw'aŵeli yě Lazerūs avila g'orongino wě n'anlōnguniě avila gw'ijuwa, w'awuli.

18 Vâ ndaga yinâ anlaga w'alatana n'ayě, kânde w'ayâgiu, inle ; alendi elemba zinâ.

19 Awuli Ifaraisi wao nla wao, inle ; Anu-we jena nte re'nuwe keva mpângâ ? Vona, ntye yodu y'asongiě.

20 Ndo avegagi nla wao Igrik w'aŵieni go savinla go ntyago *yi ntigo*.

21 Wao'ŵieni gore Filip yi Bětsede yi Galaili, avambiě, inle; Rera, azuwe bela jena Jisu.

22 Nl'aŵieni Filip awulini Andru: kâ Andru nli Filip avâ bulinia wao Jisu.

23 Be jivira Jisu wao, inle; Igwěra ny'a-bieni, go be suminio oŋwa-w'onlomi.

24 Rěti, mi bulinia'nuwe, Kao intyâ ny'i-mba poswa go ntye ayuwa, nyo tigana da-diě: ndo ja nya juwa, nyi бага ilonda imi-enge.

25 Omedu o tōnda eměnlâ zě e be periza zo: ndo omedu o numba zo go ntye yinâ, e be penjavenja zo gw'eměnlâ z'egombe zodu.

26 Ja omedu janjinla miě, e ga zonge mie; nla go be doana miě, gogo be doana nyongo yam kě: ja omedu janjinla miě, ayě, be dubo nli Reri *yam*.

27 Věná, inlinli nyam ny'ajena njuke: ndo mi ga wulia sě? Rera, zunginla miě avila gw'igwěra nyinâ: ndo vâ ndaga yinâ, abieni miě gw'igwěra nyinâ.

28 Rera, zuminia ini nyâ. Be bia inyoi avila g'oroŵa, *inle*; mi azumini *nyo*: ndo mi be fâ suminia *nyo* kě.

29 Ndo anlaga w'agumanli vâvâ, n'ayâgâ nyo, w'awuli, inle ; akamba njali toŧa. Be bulia aṃâri, inle ; Enjël akamba n'ayě.

30 Be jivira Jisu n'awulia'nle ; Inyoi nyinâ ny'abieni kânde vâ miě, ndo gw'inyangi nyani.

31 Ndo vâtevënâ, nle ijëkëlia si ntye yinâ : vâtevënâ oᅇwa w'oga wi ntye e be toᅇbo.

32 Nla miě, ja miě banio avila go ntye, mi be dura *anlaga* waodu gore mie.

33 (Minâ m'awulio ndě, go tuminia onlõgâ w'ijuwa si be juwo ndě.)

34 Be jivira anlaga awuliniě, inle ; Azuwe ayâgiu gw'ivanga, inle ; Krai e doana egoᅇbe zodu : ndo o bulia sě, inle ; Oᅇwa w'onlomi e be banio gw'igonu ? Oᅇwa w'onlomi winâ mande ?

35 Nle be bulinio wao nli Jisu, inle ; Kwě oᅇwa lingo, ozange wu re n'anuwe. Gëndani vâ re'nuwe n'ozange : anuwe vende koto nli mpiri : kânde ja oma kënda nli mpiri amie nkova be këndě.

36 Vâ re'nuwe n'ozange, yivirani ozange, inle ; anuwe kâ doana awanla w'ozange. Agamba minâ m'awulio nli Jisu, kâ yě këndagi ayumbunla wao.

37 Ndo vanganli alendi lemba yenge volo yenâ gw'azyo mao, wi jivirě :

38 Inle ; igamba ny'agambio nl'Isaias yi prořit bia rěti, ny'agambio ndě, inle ; Ovan-gini, mande o re jivira pa agambi mazyo ? nla gore mande ogâ w'Anyambia wu re tu-minia pa ?

39 Ndo w'alěngi ngulu yi jivira kânde Isaias avâ bulia nyōngâ nyěnlě,

40 Inle ; anlunjizi antyâ mao, nl'ayâlizi irěmi yao, inle ; w'ayena nl'antyâ mao ; nlâ kotiza nl'irěmi yao : nl'agalunio : kâ mi atoliza wao.

41 Isauñ meyinâ y'awulio nl'Isaias gw'a-yeniě ivendi nyě, nl'agambiě g'oņwanji wě.

42 Ndo nlami yenge kě, w'ajivirě ; ndo gw'itia s'Ifaraisi wi měmě, wi vende tombo go nago y'Anyambia :

43 Kânde w'arōndi isuminia s'anlaga via-ganu nla isuminia s'Anyambia.

44 Be tonga Jisu nl'awulia, inle ; Omedu o jivira gore miě, e jivira gore miě, ndo gore oma o romi miě :

45 Nl'ayě o jena miě, e jena kě oma o romi miě.

46 Mi abia ozange go ntye, inle ; omedu o jivira miě, e be doana go mpiri.

47 Nla j'âmedu jâgâ agambi mam, ayivira, mi ayëkëlië ; kânde mi bia go jëkëlia ntye, ndo go sunginla ntye.

48 Ayë o bika mië, nlâ yâgâ agambi mam, are nl'oma o be jëkëlië, inle ; agamba m'agambio nli mië, mo jëkëlië go ntyugu nuwunla.

49 Kânde mi kamba miëmë ; ndo Rerë o romi mië, aveni mië ivanga, nte be kamba mië, nte be bulia mië.

50 Ndo mi avoro, inle ; ivangi nyë, nyi re emënlâ z'egombe zodu : ezâmedu zi kambo mië, ga nt'awulio mië nli Rerë, yenâ kamba mië.

EWONJO XIII.

NDO viaga râ ntyago yi ntigo, gw'amieni Jisu, inle ; igwëri nyë ny'abieni go be dubuwë avila go ntye yinâ agënda gore Rerë, aröndië möngië wu re go ntye, aröndi wao koanga go nuwunla.

2 Nla inya si nkolu mana pa, (onyambe w'aveli g'orëma wi Judas Aiskaraiöt oŋwa wi Saimön go kotizë,)

3 Jisu amieni, inle ; yâma yodu y'avenio gw'agâ më nli Rerë, nl'aïienië avila gore Anyambia, kâ yë fwiniä gore Anyambia ;

4 Be kumanlě avila gw'inya si nkolu, alimbinlě ingâi sě ; awōngiě tolu alirie *yo g'o-kuwēmě*.

5 Avila vâvâ, be jirě aningo go ntyěnge, n'avakili go jovunla ongili agolo, nli siza *mo* nli tolu y'avegago ndě liria pa.

6 Nle be biě gore Saimōn Pitěr ; n'awulinio nli Pitěr, inle ; Rera, o jovunla agolo mam ?

7 Be jivira Jisu awuliniě, inle ; O pa mia nte denda miě vĕnâ ; ndo o be mia kwĕ.

8 Be bulia Pitěr gore yĕ, inle ; O yovunla agolo mam. Be jivira Jisu yĕ, inle ; Jâgâ mi ayovunlâ o zye nli mĕbi nla miě.

9 Awulinio yĕ nle Saimōn Pitěr, inle ; Rera, arang'agolo *mam* dadiě, ndo agâ *mam* n'ewonjo *zam* kĕ.

10 Be bulinio yĕ nli Jisu, inle ; oma o re jovunla pa, azye n'isyâlâ kao go jovunla agolo *mĕ*, ndo are du pupu : kâ'nuwe re pupu ; ndo aranga waodu.

11 Kânde amieni oma o be kotizĕ : yenâ awuliě, inle ; anuwe re pupu, ndo arang'anuwe du.

12 Gw'amĕnizĕ ijovunla s'agolo mao, n'awōngiě ingâi sě avâ doana tu, awuliniě wao, inle ; Anuwe avoro nt'adenda miĕ'nuwe ?

13 Anuwe zelia mië, inle; Onlënji, nl'Ovangini; kâ'nuwe bulia rëti; kânde yenâ re mië.

14 Jâgâ mië, nle Ovangini nl'Onlëngi wani, ayovunli agolo mani; anuwe nl'anuwe yovunlani agolo mani kë.

15 Kânde mi anlënji'nuwe, inle; anuwe ga lenda ga nt'alendi mië'nuwe.

16 Rëti, mi bulinia'nuwe, inle; Nyongo azye viaganu nla reri yë: nlâ oma o romio viaganu nla oma o romië.

17 Ja'nuwe mia isauñ meyinâ, re mbia gore'nuwe, jâgâ'nuwe denda yo.

18 Mi kamba g'oŋwânja w'anuwe du; mi avoro o re mië pinja pa; ndo, inle; irëndâ tâ bia rëti, Ayë nya mpëmba nla mië, atombini ntumbu yë gore mië.

19 Vënâ mi donge bulinia'nuwe, yo viaga râ, inle; ja ya bia rëti, anuwe kâ jivira, inle; mië nle yë.

20 Rëti, mi bulinia'nuwe, inle; Oma o bõnga omedu o romio mië: e bõnga mië ke: n'l'oma o bõnga mië, e bõnga oma o romi mië.

21 Gw'awuli Jisu yënâ, ayenië njuke gw'inlinli nyë, n'l'awulië, inle; Gïlïgïlï mi bulinia'nuwe, inle; omâri gore'nuwe be kotiza mië.

22 Nle be pona ongili wao nla wao, aloŵa mpaga oma o kambo ndě.

23 Ndo avegagi om̄ari gore ongili wě, aviti go ntono yi Jisu, o tōndo nli Jisu.

24 Saimōn Pitēr avěpiě, inle; e ga vambiě, inle; mande oma o kambo ndě.

25 Ayě, pita go ntono yi Jisu, awuliniě, inle; Rera, ayě, mande?

26 Be jivira Jisu, inle; Ayě nle yě o be po miě nkizi, ja mi aduvia *yo*. Ndo gw'aluvia nkizi aveni *yo* gore Judas Aiskaraiōt, oŋwa wi Saimōn.

27 Ayě bōnga pa nkizi, Onyambe w'ayin- ginli gore yě. Be bulino yě nle Jisu, inle; Nte be dendâ, lenda nēganēga.

28 Ndo mio'ma go tavoro ntinla y'awuli- niě yě yenâ.

29 Kânde awěwâ w'avivi, inle; kânde Judas avegagi nl'ipuka, awulinio nli Jisu, inle; Gola *ya meyanâ* yi belo'zuwe go nt- yago; ntyâ e ga ve ezâma gore mōngi re arevo.

30 Ayě bōnga pa nkizi, be kâgwě gw'i- gala nēganēga: ndo arueni ogwěra.

31 Ndo gw'agâgwě, be bulia Jisu, Věná Oŋwa w'onlomi asuminio, nl'Anyambia azu- minio vâ yě.

32 Jâgâ Anyambia azuminio vâ yě, Anyambia be suminiě kě vâ yěmě, kâ yě suminiě kwěvimo.

33 Awanla arumbe, vâ oŋwa lingo wakwě mi are n'anuwe. Anuwe be buta miě; ndo, ga nt'awulini miě Iju, inle; Go be kěnda miě, anuwe lěnge ngulu yi bia; nânâ bulinia miě'nuwe vĕnâ.

34 Ivanga nyânla nya pa miě'nuwe, inle; Rōndanani; ga nt'arōndi miě'nuwe, yenâ rōndanani anuwe n'anuwe.

35 Nla yinâ *anlaga* waodu be mia, inle; anuwe nle ongili wam, ja'nuwe re n'itōndana.

36 Saimōn Pitěr awuliniě, inle; Ovangini, o kěnda gwĩ? Jisu ayivirě, inle; Go be kěnda miě, o *ga* zonge miě *ga* vĕnâ, ndo jangojango o be songa miě.

37 Be bulinio yě nli Pitěr, inle; Ovangini, miě lěnge ngulu songâ vâtevĕnâ n'ande? Mi be periza emĕnlâ zam gore wě.

38 Be jivira Jisu gore yě, inle; O be periza emĕnlâ zâ gw'inyangi nyam? Rĕti, mi buliniâ, inle; njâgâni'nlomi be koga, kao oĕma donge danda miě nyōngâ nt-yaro.

EWONJO XIV.

AYENIZANI irëmi yani njuke : yivirani
Anyambia, yivirani mië kë.

2 Go nago ya Reri yam yi re sinöntyë sin-
yenge : aza nânâ, mië kâ bulinia'nuwe. Mi
kënda go kekiza mbora gore'nuwe.

3 Nla ja mi akënda go kekiza'nuwe mbora,
mi be fâ bia go bönga'nuwe gore miëmë,
inle ; vâ re mië, *gogo* be doana'nuwe kë.

4 Nla go be kënda mië, anuwe avoro, nli
mpânlâ anuwe voro.

5 Awulinio yë nli Tõmas, inle ; Ovangini,
azuwe mia go këndâ, ndo azuwe be mia
mpânlâ së ?

6 Awulio yë nle Jisu, inle ; mië nle mpâ-
nlâ n'omiënle, n'emënlâ ; zyele oma o bia
gore Rerë, kao nla mië.

7 Kânle anuwe amieni mië, gavâ'nuwe
amieni Reri yam kë ; n'avila gw'egombe
zinâ anuwe avoro yë, n'ayenië kë.

8 Nle be bulia Fīlīp gore yë, inle ; Ovan-
gini, ruminia'zuwe Rerë, gambënle azuwe
sindinla.

9 Be bulino yë nle Jisu, inle ; Mië adoani
olīngo mpolo yenâ gore wë, ndo o mie mië
Fīlīp ? ayë re jena pa mië, ajeni Rerë kë ;

ndo ande zi buliâ, inle; Ruminia'zuwe Rerë?

10 O jivira, inle; mië re nla Rerë; nla Rerë kë nla mië? agamba mi bulinia mië' nuwe mi kamba *mo* miëmë: ndo Rerë are gore mië, e janja vilo.

11 Yivirani mië, inle; mië re gore Rerë, nla Rerë gore mië: vanganli yivirani mië vâ nyanga nyi vilo.

12 Rëti, mi bulinia'nuwe, inle; Omedu o jivira mië, vilo yi janjo mië, yi be janjo ndë kë; nli *vilo* volo viaganu nla yinâ be dendo ndë; kânde mi kënda gore Reri yam.

13 N'ezâmedu zi bambio'nuwe nl'ini nyam, mi be denda zo, inle; Rerë ga zuminio nl'Oŋwanla.

14 Ja'nuwe bambia ezâmedu gw'ini nyam, mi be denda zo.

15 Ja'nuwe tōnda mië, venjavenjani ampangi mam;

16 Gambënle mi be kambinla Rerë, kâ yë pa'nuwe Ozindini oŋwënle o be doana gore' nuwe egombe zodu;

17 Inle; Inlinla ny'omiënle; nyi re nyi zye ngulu yi böngo nli ntye, kânde nyi jeno, nlâ mio nli ntye: ndo anuwe avoro

nyo, kânde nyi doana nl'anuwe, nla be doana nl'anuwe.

18 Mi be tiga'nuwe isindia fâ: mi be bia gore'nuwe.

19 Vâ onwa lingo wakwě, ntye y'ayenle miě nyěnle; ndò anuwe jena miě, kânde mi are bâ, anuwe be doana bâ kě.

20 Go ntyugu mē anuwe be mia, inle; mi are gore Reri yam, nl'anuwe nla miě, miě nla'nuwe.

21 Omedu o re nl'ampangi mam, avenjavenja mo, ayě nle oma o tōnda miě; nl'ayě ó tōnda miě, e be tōndo nli Reri yam, gamběnle mi be tōndě nl'aruminia okuwam gore yě.

22 Nle be bulia Judas (arang'Aiskaraiöt) gore yě, inle; Ovangini, ande zi re wě be tuminia okuwâ gore'zuwe, ndo aranga go ntye?

23 Be jivira Jisu awuliniě, inle; Já'ma tōnda miě, kâ penjavenja agambi mam; gamběnle Reri yam be tōndě, nl'azuwe be bia gore yě, avanga idoanlo yazyo nl'ayě.

24 Omedu o re tōnda miě, e penjavenj'agambi mam: ndo igamba nyi jâgâ'nuwe aranga nyam, ndo nya Rerě o romi miě.

25 Isauñ meyinâ y'akamba mië'nuwe, vâ re mië nla'nuwe.

26 Ndo Ozindini, inle ; Inlinla ny'Orunda, nyi be tomo nli Rerë gw'ini nyam, e be nënja'nuwe yodu, nli jonginia'nuwe isauñ wedu y'awulini mië'nuwe.

27 Mi tiga'nuwe nl'amënje, amënji mam mi pa'nuwe mo : aranga ga nte pë ntye, pa mië'nuwe. Avangani irëmi yani njuke, nlâ ariani.

28 Anuwe ajâgiu, inle ; nt'abulinia mië'nuwe, inle ; mi akëndaga, ndo mi be fâ bia gore'nuwe. Jâgâ'nuwe tōnda mië, anuwe kâ tōnda polo, kânde mi abulini'nuwe, inle ; mi akēnda gore Rerë, kângânde Reri yam aro mpolo viaganu nla mië.

29 Ndo vënâ, mi abulini'nuwe vâ re zi pa bia, inle ; go be bia zo, kâ'nuwe jivira.

30 Avila gw'egombe zinâ mi be kamba nl'anuwe polo ; kânde oŋwa w'oga wi ntye yinâ e bia, ndo gore mië azye nli mpōngâ.

31 Ndo, inle ; ntye yinâ yi ga mia, inle ; mi tōnda Rerë ; nla ga nt'avenio mië nli Rerë ivanga, nânâ denda mië. Gumanlani okani avila vënâ.

EWONJO XV.

MIË nle ogâle rëti, nla Reri yam nle oma
o penjavenja wo.

2 Ivare yedu gore mië ny'ayana ilonda, e
tomba nyo: nl'ivare yedu nyi jana ilonda,
e sënga nyo, inle; nyi ga wunie ilonda imi-
enge.

3 Vënâ anuwe re pupu nl'igamba ny'awu-
lini mië'nuwe.

4 Loanlani nla mië, kâ mië nla'nuwe. Ga
ntaga ivare ny'alënge ngulu yi jana ilonda
nyomë, kao nyi doana nl'ogâle: yenâ re kë
anuwe ayana ilonda, kao anuwe doana nla
mië.

5 Mië nle ogâli, anuwe nle ampare: Ome-
du o doana nla mië, kâ mië nla yë, oma më
e jana ilond'imienge: kânde aza mië, anu-
we lenge ngulu denda mpöngâ.

6 Jâg'âma doana nla mië, e fwalo ga iva-
re, kâ yë joma: nl'anlaga datiza mo, avwala
mo g'ogoni, kâ mo pia.

7 Ja'nuwe doana nla mië, nl'agambi mam
doana gore'nuwe, gambënle anuwe be bam-
bia ezâmedu zi belo'nuwe, kâ zo dendo
gore'nuwe.

8 Vâ yinâ Reri yam asuminio, inle; anuwe

jana ilond'imienge: nânâ be doana'nuwe ongili wam.

9 Ga nt'aröndio mië nle Rerë, nânâ tönda mië'nuwe kë: loananle gw'itöndi sam.

10 Ja'nuwe penjavenj'ampangi mam, gambë nle anuwe be doana n'itöndi sam; ga nt'avenjavenji mië ampanga ma Reri yam, n'aloana n'itöndi së.

11 Isauñ meyinâ y'awulini mië'nuwe, inle; itöndi sam ga loanle n'anuwe n'itöndi sani si ga yonie.

12 Nyinâ nle ivangi nyam, Inle; röndanani anuwe n'anuwe, ga nt'aröndi mië'nuwe.

13 Zyele oma ore n'itönda sipolo viaganu nla sinâ, inle; oma e periza emënlâ zë vâ indego së.

14 Anuwe sindego sam, jâgâ'nuwe denda ezâmedu zi sombia mië'nuwe.

15 Avila vâ egombe zinâ mi fwelia'nuwe, inle; inyongo; kânde nyongo e mia ya yi dendo nli reri yë: ndo mi afweli'nuwe sindego; kânde isauñ yodu y'ayâgiu mië gore Reri yam, mi avangi'nuwe mia yo.

16 Anuwe pinja mië, ndo mi avinji'nuwe n'aromi'nuwe, inle; anuwe ga gënde ayana ilond'imienge, inle; ilondi yani ga loanle,

inle; ezâmedu zi bambia'nuwe nle Rerë gw'ini nyam zi be po'nuwe.

17 Isauñ meyinâ yi sombia mië'nuwe, inle; Rõndanani anuwe n'anuwe.

18 Ja ntye numba'nuwe, anuw'avoro, inle; y'alonge numbi mië, yo *numbaga'*nuwe râ.

19 Jâgâ'nuwe nivio nli ntye, ntye yi kâ tõnda mõngië; ndo kânde nle anuwe ga yi ntye, ndo mi apinji'nuwe go ntye yenâ nlu-mbo'nuwe nli ntye.

20 Yonginiani igamba ny'awulini mië, nuwe, Inle; nyongo azy'ompolo viaganu nla reri yë. Ja w'agâmbizi mië, wi be kâmbiza'nuwe kë: ja w'avenjavenj'igambi nyam, wi be penjavenja nyani kë.

21 Ndo isauñ meyinâ du wi be denda yo gore'nuwe gw'inyangi ny'ini nyam, kânde w'amie oma o romi mië.

22 Kânle mi azye bia, agamba nla wao, gavâ wi zye n'impani mbe: ndo vënâ, wi zye nlintalio gw'ibe sao.

23 Omedu o numba mië, e numba Reri yam kë.

24 Kânle mi ajanjinla vilo y'ayanjizo n'oma onwënle, gavâ wi zye n'ibe; ndo vënâ w'ajeni n'anlumbi mië nli Reri yam kë.

25 Ndo, inle; nyi *ga* vie vâ rëti, *igamba* ny'arëndio gw'ivangi nyao, inle; w'anlumbi mië vâ nyawë.

26 Ndo ja Ozindini abia, o be tomo mië gore'nuwe avila gore Rerë, inle; Inlinla ny'omiënle, nyi pila gore Rerë, nyo be bulia g'oŋwanji wam.

27 Nla'nuwe kë, anuwe be mieza g'oŋwanji wam, kânde'nle anuwe aloanli nla mië avila gw'avakili.

EWONJO XVI.

ISAUÑ meyinâ y'abulinia mië'nuwe, inle; avoswani.

2 Wi be tomba'nuwe gw'inago s'Anyambia: I, egombe zi bia, inle; omedu o jona'nuwe, kâ pivia'nle; e denda ntöndini y'Anyambia.

3 Nl'isauñ meyinâ yi be dendo'nuwe nli wao, kânde wi mie Rerë nlâ mië.

4 Ndo isauñ meyinâ y'awulini mië'nuwe, inle; go be bia egombe, anuwe kâ jonginia, inle; mi awulini'nuwe yo. Nla isauñ yinâ yi re mi bulinia'nuwe yo gw'alonga, kânde mi avegagi nl'anuwe.

5 Ndo egombe zinâ mi këndaga gore oma o romi mië, ndo zyel'oma gore'nuwe o bambia mië, inle; O toa gwĩ?

6 Ndo kânde mi abulinia'nuwe isauñ me-
yinâ, ekěva z'ajonia irěmi yani.

7 Ndo mi bulinia'nuwe omiënle: yi re
mbia gore'nuwe, inle; mi akëndaga: kânde
kao mi akëndaga Ozindini e be bia gore'
nuwe; ndo go be kěnda miě, mi be tomě
gore'nuwe.

8 Ndo go be bia yě, e be suria ntye g'oŋ-
wanja w'ibe n'orěti n'ijěkělia:

9 Gw'ibe, kânde wi jévira miě:

10 G'orěti, kânde mi kěnda gore Reri yam,
ká'nuwe jena miě nyënle;

11 Gw'ijěkělia, kânde oga wi ntye yinâ e
jěkělio.

12 Mi are n'isauñ imienge yi bulinia'nuwe,
ndo anuwe lěnge ngulu yi sindinla yo vënâ.

13 Ndo go be bia Inlinla ny'omiënle, e be
kendia'nuwe g'omiënle wodu; kânde e be
bulia g'okuwěmě: ndo osauñ wedu wi be
jâgâ yě, wo be kambo ndě; kâ ye be tumi-
nia'nuwe isauñ yi bia.

14 E be suminia miě: kânde e be bōnga
vâ yam, aruminia gore nuwe.

15 Yâma yodu yi re nla Reri yam, iyam:
yenâ bulia miě, inle; e be bōnga gore miě,
aruminia gore'nuwe.

16 Oŋwa lingo wakwě, anuwe be jena

miě; n'õjwa lingo wakwě, anuwe be fâ jena miě, kânde mi kěnda gore Rerě.

17 Nle be bulia *awěwâ* gore ongili wě wao nla wao, inle; Yinâ yi bululiniě'zuwe ande? Inle; õjwa lingo wakwě, anuwe be jena miě: n'õjwa lingo wakwě, anuwe be fâ jena miě: kânde mi kěnda gore Rerě?

18 Nle be bulia wao, inle; Ande zina zi bulio ndě, inle; Ojwa lingo wakwě? azuwe pa mia nte buliě.

19 Ndo Jisu amieni, inle; w'aveli bambiě, n'awuliniě wao, inle; Anuwe bambianla, inle; mi abulinia'nle; Ojwa lingo wakwe, anuwe be jena miě: n'õjwa lingo wakwě, anuwe be fâ jena miě?

20 Gĩlĩgĩlĩ mi bulinia nuwe, inle; anuwe be dena nli tonga, ndo ntye be tõnda polo; kâ nuwe be jena ekěva, ndo ekěva zani zi be kaluo gw'itõnda.

21 Oĩanto ja e suno nli syângâ are n' ekěva, kânde igwěri nyě ny'abieni: ndo ja ajano õjwanla, e fâ jonginia azili mẽ nyě-nle, vâ mbia kânde onlomi ajano go ntye.

22 Ndo anuwe vĕnâ re n'ekěva; ndo mi be fâ jena'nuwe, kâ irĕmi yani yi be jena mbia polo, kâ mbia yani zyel'oma bõngina'nuwe yo.

23 Go ntyugu mě, anuwe be bambia miě mpângâ. Rěti, mi bulinia'nuwe ezâmedu zi be bambia'nuwe Rerě gw'ini nyam, e be pa'nuwe zo.

24 Anuwe pa bambia ezâmedu gw'ini nyam koanga egombe zinâ: vambiani, kâ'nuwe bõnga, kâ mbia yani jonia.

25 Isauñ meyinâ y'awulini miě'nuwe nli gâmba; ndo egombe zi bia go be kamba miě'nuwe nyënle nli gâmba ndo mi be tuminia'nuwe Rerě buku.

26 Go ntyugu mě anuwe be bambia gw'ini nyam: mi zye bulinia'nuwe, inle; mi be kambinla Rerě vâ'nuwe:

27 Kânde Rerě ayěmě e tõnda'nuwe, kânde anuwe arõndi miě n'ayiviri, inle; mi aṽieni avila gore Anyambia:

28 Mi aṽieni avila gore Anyambia, n'avia go ntye; nla mi fâ tiga ntye agënda gore Rerě.

29 Nle be bulinio yě n'ongili wě, inle; Vona, vënâ o kamba buku, o kâmba nli gâmba.

30 Ndo vënâ azuwe amieni, inle; o voro isauñ yodu, n'ozyel'isyâlâ, inle; oma bambiâ: vâ yinâ azuwe jivira, inle; o bieni avila gore Anyambia.

31 Nle be jivira Jisu wao, inle; Věná anuwe jivira?

32 Vonani, igwěra nyi bia; I, ny'abieni, go be pazangana, nuwe: omedu go mbori yě, kâ tiga miě anka: ndo mi azye anka, kânde Rerě are nla miě.

33 Isauñ meyinâ y'awulini miě'nuwe, inle; gore miě anuwe ga loanle n'aměnje. Go ntye anuwe be doana nli njuke, ndo zindinlani irěmi yani: kânde mi akevi ntye.

EWONJO XVII.

AGAMBA minâ m'awulio nli Jisu, n'l'arombinle antyâ mě g'orořa, n'awuliě, inle; Rera, igwěra ny'abieni: zuminia Oņwanli wâ onlomi, inle; Oņwanli wâ ga zuminiâ kě.

2 Ga nt'aveniâ yě ngulu gw'izyonli yodu, inle; e ga vě eměnlâ z'egombe zodu gore waodu w'aveniâ yě.

3 Nla yinâ nle eměnlâ z'egombe zodu, inle; wi ga miâ, Anyambia ya rěti dadiě, nla Jisu Kraiss o romio ndâ.

4 Mi azuminiâ go ntye; mi aměnizi evilo z'aveniâ miě go janja.

5 Ndo věná, O Rera, zuminiâ miě n'l'a-

wěmě, n'ivendi ny'avegagi miě n'awě ntye vakiliaga rá.

6 Mi atumini ini nyâ gore *mõngi* w'aveniâ miě, avila go ntye: w'avegagi iwâ, kâ wě pa miě wao: w'avenjavenji igambi nyâ.

7 Ndo w'amieni, inle; ezâmedu z'aveniâ miě, zi re n'awě:

8 Kânde mi aveni wao agamba m'aveniâ miě: kâ w'awõngi *mo* n'amieni wao rěti, inle; mi a'vieni avila gore wě: kâ wao ji-vira, inle; awě romi miě.

9 Mi kambinla vâ wao: mi kambinla vâ ntye: ndo vâ wao w'aveniâ miě: kânde iwâ.

10 N'iwam waodu iwâ, n'iwâ wam; nla mi apendizoz nli wao.

11 Ndo vënâ, mi azyele go ntye nyënle, ndo winâ wi re go ntye, nla mi bia gore wě. Rera Orunda, venjavenja gw'ini nyâmě wao w'aveniâ miě, inle; wi ga loanle mo, ga nta re'zuwe.

12 Vâ re miě nla wao go ntye, mi avenjavenji wao gw'ini nyâ: w'aveniâ miě, mi avenjavenji, nla zyel'omâri gore wao o re pera pa, kao onwa w'ijilizo, inle; irëndâ tâ bia rěti.

13 Ndo vënâ mi bia gore wě, n'isauñ yinâ

y'agambio miě go ntye, inle; wi kâ doana n'l'itōndi sam ralie g'ikuwi yaomě.

14 Mi aveni wao igambi nyâ; kâ ntye numba wao, kânde wao *ga* yi ntye, *ga* nta re miě zye yi ntye.

15 Mi bambiâ, inle; romba wao go ntye, ndo, inle; venjavenja wao avila gw'ibe.

16 Wao *ga* yi ntye, *ga* nta re miě *ga* yi ntye.

17 Vanga wao nkěre, nli omiěnle wâ: igambi nyâ nyi re omiěnle.

18 Ga nt'aromiâ miě go ntye, yenâ aromi miě wao go ntye kě.

19 Nla gw'inyangi nyao mi měpia okuwam, inle; wao kě, wu *ga* měpio vâ omiěnle.

20 Nlâ mi kâmbinla wao dadiě: ndo gore wao kě wu be jivira miě gw'igambi nyao:

21 Inle waodu *ga* loanle mo; *ga* nt'are wě Rera, nla miě: nla miě nla wě, inle; waodu kě *ga* loanle mo nla'zuwe; yenâ ntye *ga* yivire, inle; awě romi miě.

22 Ivenda ny'aveniâ miě, mi aveni nyo wao, inle; wi *ga* loanle mo *ga* nta re'zuwě omo;

23 Miě nli wao, kâ wě nli miě, inle; wu *ga* vango mbia mpolo n'l'omo, yenâ ntye *ga*

mia inle awě romi miě : n'l'arōndi wao, ga n't'arondiâ miě.

24 Rera, mi bela, inle ; wao kě w'aveniâ miě doana nla miě go mbora re miě : kâ wao jena ivendi nyam, ny'aveniâ miě : kânde o rōndi miě ntye y'avakiliaga râ.

25 O Rera y'orėti, ntye y'amie wě : ndo mi avoro wě, kâ winâ w'amieni, inle ; o romi miě.

26 Nla mi amieza wao ini nyâ, kâ mi mieza *nyo*, inle ; itōnda si tōndo ndâ miě, si be doana gore wao, kâ mie kě, gore wao.

EWONJO XVIII.

NDO gw'agambi Jisu agamba minâ, be këndě alaliě oŋw'olâvi Kīdrōn n'ongili wě : avegagi vâvâ ntyaga, ayinginliě n'ongili wě.

2 Mbora meyâ y'amienio nli Judas o gotizě kě : kânde Jisu agëndagi vâvâ egombe zenge n'ongili wě.

3 Gw'awōngi Judas nkândâ y'*anlomi* nli nlami y'isâzya avila gore im̄nisě impolo n'Ifaraisi, be biě n'ilampi, n'ijo, n'imianga.

4 Jisu sambo, amieni isauñ yodu yi bia gore yě, agëndiagě n'awuliniě wao, inle ; Anuwe buta mande ?

5 Be jivira wao yě, inle, Jisu yi Nazerět Awulini Jisu wao, inle; miě nle *yě*. Nla Judas kě o gotizě, agumanli nla wao.

6 Gw'awulini yě wao, inle; miě nle *yě*, w'ařini nli nyuma, avoswa go ntye.

7 Nle be fâ bambiě wao, inle; Anuwe buta mande? Be jivira wao, inle; Jisu yi Nazerět.

8 Be jivira Jisu awulini wao, inle; mi abulini'nuwe, inle; miě nle *yě*. Jâgâ'nuwe buta miě riga *mõngi* sinâ këndaga:

9 Inle; igamba ny'agambio ndě, kâ bia rěti, *mõngi* mesânâ w'aveniâ miě, mi periza nlá'mâri.

10 Ndo Saimõn Pitěr avegagi nl'okwara aluri wo, azâva nyongo yi mñisě mpolo oroi onomiě wě. Ina nyi nyongo nle Malkus.

11 Nle be bulina Jisu Pitěr, inle; Vĩniza okwari wâ gw'egoro: ingongo ny'avenio miě nle Reri yam, mi ayõnge nyo?

12 Nle be bõnga nkândâ, nli ngâwa nli nlami y'isâzya ny'Iju awõngi wao Jisu, agorě,

13 Nl'agëndia wao yě gw'alonga gore Anas, (kânde avegagi ogâi wi Keaifas, o vegagi mñisě mpolo ompuma mẽ mo.)

14 Ndo Keaifas nle yě o veni mondâ gore

Iju, inle ; mbia vâ onlomi omâri e ga yuwe gore anlaga.

15 Ndo Saimõn Pitër azongie Jisu, ongili omâri kë. Ongili mewânâ amieno nli mĩnisë mpolo, nl'ayinginlë nli Jisu go nago yi mĩnisë mpolo.

16 Ndo Pitër agumanli gw'iguge gw'igala. Nle be kâgwa ongili omâri mewânâ o mie-nio nli mĩnisë mpolo agambië nl'oma o penginla iguge nl'ayinginlië Pitër.

17 Nle be bulia onw-anto o pengini iguge gore Pitër, inle ; Awë aranga omâri w'ongili w'onlomi winâ ? Awulië, inle ; Ga mië.

18 Nl'inyongo nli sâzya w'agumanli vâvâ, w'avangi ebeke z'amingilia m'ogoni : kânde avegagi ife : kâ wao jâgâ ogoni : nli Pitër agumanli nla wao ayâgâ ogoni.

19 Nle be bambia mĩnisë mpolo avambië Jisu g'ongili wë nl'inënji së.

20 Be jivira Jisu ayivirë, inle ; mi agambi buku go ntye : mi anlënjagi ntyug'wedu go nago y'Anyambia, nla go nago mpolo y'Anyambia, gw'agëndagi Iju egombe zodu, ndo go ntyâria mi akamba mpângâ.

21 O bambia mië së ? Vambia wao w'ayâginu mië nt'agambi mië gore wao ; vona, w'avoro nt'agambi mië.

22 Ndo gw'agambiě yenâ, enlami z'isâzya z'akumanli, awoli Jisu nli ntyâmě, n'awuliě, inle; O jivira mñisě mpolo yenâ?

23 Ayiviri Jisu gore yě, inle; Jâgâ mi akamba mbe; kâ mieza n'ibe: ndo jâgâ mbia, o bola miě sě?

24 (Ndo Anas agëndiziě lirio pa, gore Keaifas mñisě mpolo.)

25 Nle be kumanla Saimõn Pitěr, ayâgâ ogoni. Nle be bulino yě nle wao, inle; Awě kě arang'omâri w'ongili wě? Alandiě n'awuliě, inle; *ga* miě.

26 Nyongo'mâri yi mñisě mpolo (o vegagi s'ijano nlâ renio nli Pitěr oroi) awuliě, Mi zye jenâ go ntyaga n'ayě?

27 Nle be fâ danda Pitěr: nla kwěvimo agogi njõgâni.

28 Nle be këndiza wao Jisu avila gore Keaifas go nago yi jěkělio, avegagi ntye mpiri: ndo waomě wi jinginla go nago yi jěkělio: wi vende *děnga* mpali: ndo, inle; wi *ga* nya ntyago yi ntigo.

29 Be kâgwa Pailõt gore wao n'awulia, inle; Ntyěmbâ nde bago'nuwe gore onlomi winâ?

30 Be jivira wao awuliniě, inle; Kânle yě g'omâ mbe, azuwe tâ *bagě* gore wě.

31 Nle be bulinia Pailöt wao, inle; Wõngani yě, ayěkeliě nl'ivangi nyani. Awulnio yě nl'Iju, inle; Sambo zye mbia vâ'zuwe jona omedu.

32 Inle; igamba nyi Jisu nyi ga vie rěti ny'agambio ndě, go tuminia njuni be juwo ndě.

33 Nle be fâ jinginla Pailöt go nago y ijěkeliö, be feliě Jisu avambiě, inle; Awě oga w'Iju?

34 Ayiviro yě nli Jisu, inle; O bulia ndaga yinâ awěmě, mbě amâri wi re buliniâ pa g'oŋwanji wam?

35 Ayiviri Pailöt, inle; Miě Jiu? Inlõngâ nyâmě nl'imĩnisě impolo w'aŵagiâ gore miě. O'lend'ande?

36 Be jivira Jisu, inle; Inlõngâ nyam aranga nyi ntye yinâ: kânle inlõngâ nyam nyi ntye yinâ, gavâ inyongo sam s'atâ noa, inle; mi agotizo gore Iju: ndo vënâ inlõngâ nyam nyi zye gunu.

37 Pailöt awuliniě, inle; sambo Awě oga? Be jivira Jisu, inle; O bulia, inle; miě oga. Go ndaga yinâ yo yanio miě, go ndaga yinâ aŵieni miě go ntye, inle; mi ga mieza g'omiěnlle. Omedu o re nl'omiěnlle e jâgâ inyo nyam.

38 Be bulino yě nle Pailöt, inle ; Omiënle n'ande ? Gw'awuliniě yenâ avâ kâgwě gore Iju n'awuliniě wao, inle ; mi pa dënga ntyěmbâ nla yě du.

39 Ndo anuwe re nla ntyali, inle ; miě ga vuruna'nuwe omâri go ntyago yi ntigo : Anuwe bela miě puruna'nuwe Oga w'Iju ?

40 Nle be fâ tongwa waodu, inle ; Arang' omâ winâ : ndo Barabas. Ndo Barabas avegagi ofe.

EWONJO XIX.

NLE be bönga Pailöt Jisu n'azivi yě.

2 Nl'anlogi isâzya ipaki ny'arëndě, w'awonie *nyo* gw'ewonjo zě : be bâria wao yě nli ngâi yatenatena.

3 Nl'awulia, inle ; Mbolo, Oga w'Iju : nl'awoli wao yě nl'agâ mao.

4 Nle be fâ kâgwa Pailöt, awuliniě wao, inle ; Vonani mi bagě gore'nuwe, miane, inle ; miě dënga ntyěmbâ du gore yě.

5 Nle be bia Jisu a'viě, bâra pa nl'ipaki ny'arëndě nli ngâi mpolo yatenatena. Be bulia *Pailöt* gore wao, inle ; Vonani onlomi !

6 Gw'ayenio yě nl'imñisě impolo nli nlami, arongi wao, inle ; V'anianiě, v'anianiě. Be

bulia Pailöt gore wao, inle; Wöngani yě, kâ banianě; kânde mi dënga ntyëmbâ du gore yě.

7 Be jivira Iju ayivirě, inle; Azuwe re nl'ivanga, nla gw'ivangi nyazyo e ga yuwi, kânde e panga okuwě Onwanla w'Anyambia.

8 Gw'ayâgiu Pailöt igamba menyânâ, arieniě viaganu:

9 Nl'avâ jinginlě go nago y ijëkëlio, awulinie Jisu, inle; O pila gwĩ? Ndo Jisu e jivira ndaga.

10 Nle be bulia Pailöt gore yě, inle; O gambe nla miö? O pa mia, inle; mi are nl'ingulu yi baniâ, nli ngulu yi purunâ?

11 Be jivira Jisu, inle; O lënge ngulu yedu gore miě, kao ya po wě avila gw'igonu: ndo oma o kotizi miě gore wě are nl'ibe ipolu viaganu.

12 Nl'avila vâvâ aveli Pailöt puruně: ndo Iju w'arongi, inle; Jâgâ o puruna oma winâ, Awě ga ndego yi Sizar: omedu o panga okuwě oga, e sira Sizar.

13 Gw'ayâgiu Pailöt igamba meyanâ, avagiě Jisu, be doaně tu gw'eka z'ijëkëlio, go mbora yi felio, inle; Evungu z'ado; ndo go nkambini yi Hibru, inle; Gabbata.

14 Nl'avegagi ntyugu y'ikekizo nyi ntyago yi ntigo, nli baraba igwěra ny'oroŵa; nl'awuliniě Iju, inle; Vonani Ogi wani!

15 Ndo w'arongi, inle; Rombani *yě*, rombani *yě*, ŵaniani *yě*. Awulini Pailöt wao, inle; Mi ga ŵanie Ogi wani? Ayiviri imĩnisě impolo, inle; Azuwe azye nl'oga, kao Sizar.

16 Nle be pě *yě* gore wao go banio go krus. Be bönga wao Jisu agëndizě.

17 Be kâgwě aroanla krus *yě*, go mbora yi felio, inle; *mbora* y'inkěli, yo felio nli *nka- mbini* yi Hibru Gölgote:

18 Gogo, aŵani wao *yě*, nl'aŵmâri avani nl'ayě, omâri g'ozamba omâri ke g'ozamba, Jisu g'ogaregare.

19 Be těnda Pailöt irěndâ, aŵatia *yo* go krus. Nl'irěndâ nle, JISU YI NAZERĚT OGA W'IJU.

20 Nl'irěndâ yinâ y'arangunio nl'Iju sinyenge: kânde mbora y'aŵanio Jisu y'avegagi piěre go nka mpolo: y'arěndio nli Hibru, *nli* Grik nli Latĩn.

21 Nle be bulia imĩnisě impolo s'Iju gore Pailöt, inle; Arěnda, inle; Oga w'Iju; ndo awulia'nle; Miě nle Oga w'Iju.

22 Be jivira Pailöt, inle; nt'arěndi miě mi atěndi.

23 Ndo isâzya gw'aŵani wao Jisu, awõngi wao ingâi sê, ageri so mbëi nai, gore sâzya yedu mbëi mârî; nli ngâi mpolo *yě* kě : ndo ngâi mpolo yi pegaga n'ïdatizo, y'anogio y'antuntu avila gw'ïgonu agënda go ntye.

24 Nle be bulia wao nla wao, inle ; Azuwe ga rige jokune yo, ndo *azuwe* ga gënzani o be bõnga yo : inle irëndâ ga via rëti y'awulia, inle ; W'ageri ingâi sam wao nla wao : ndo vâ ngâi yam mpolo, w'agënzî o be bõnga yo. Isauñ meyinâ y'alendio n'isâzya.

25 Ndo agumanli baraba nli krus yi Jisu, ngi yě, n'õgwângi yi ngiě, Mere õmanto wi Kliopa nli Mere Magdeli.

26 Gw'ayeni Jisu ayeniě ngi yě, n'ongili o tõndo ndě kumanla pa piëre, awuliniě ngi yě, inle ; Oñanto, vona õgwanli wâ !

27 Nle be buliniě ongili, inle ; Vona ngi yâ ! Avila gw'igwëra menyâ ongili mewânâ awõngiě go *mbor'iyěmě*.

28 Avila vâvâ Jisu amieni, inle ; isauñ yodu y'asulizo pa, inle ; irëndâ ga via rëti awuliě'nle ; mi ajena esove.

29 Ndo avegagi dovia pa egënzîo ralîe nli vîniga ; be jonia wao izavu nyi nyândâ nli vîniga aveli *yo* g'okongolio n'aveli *yo* g'ogwani wě.

30 Ndo gw'awöngi Jisu awöngië vïniga awulia'nle; Amani: alëmbizi ewonjo zë, nl'alubui onwëi wë.

31 Ndo Iju, kânde y'vegagi ikekiza, inle; bende yi ga rigana go krus g'owenja wi syânâ, (kânde syânâ myânâ y'vegagi ntyugu mpolo) avambi wao Pailöt, inle; agolo wao mi ga mâguno, kâ wao tombo.

32 Nle be bia isâzya, amâguna agolo m'olonga, nl'oñari o ñanio nl'ayë.

33 Ndo gw'avïeni wao gore Jisu, ayeni wao, inle; aluo juwa pa, wi mâguna agolo wë:

34 Ndo sâzya'mâri arumi oñanji wë *nl'igânga*, nla kwëvimo avovi ntyina nl'anïngo.

35 Nl'ayë o yeni *yo*, awuli, kâ igambi nyë nyi re rëti: kâ yë mia, inle; awuli rëti, inle; anuwe ga yivire.

36 Kânde isauñ yinâ y'alendio, inle; irëndâ yi ga vie vâ rëti, inle; epi zë z'amâguno.

37 Nl'avâ wulia irëndâ imâri, inle; Wi be ponâ o rumio wao *igânga*.

38 Nl'avila vâvâ Josef yi Araimatia (o vegagi ongili wi Jisu, ndo nli ntyâria gw'itia s'Iju) anlëgiri Pailöt, inle; e ga rombe okuwa wi Jisu: nl'arigio yë nli Pailöt *bônga*. Nle be bië awönga okuwa wi Jisu.

39 Nl'aŵieni kě Nĭkodimo, (o ŵieni gw'alonga ogwěra gore Jisu,) nl'aŵagiě ya yi nka-ngo yi myur nl'alqi, vâ nkama y'agwěra.

40 Nle be bōnga wao okuwa wi Jisu avi-nga wo nl'olamba wi lĭnĕn, nli ya yi nka-ngo gwi mpangini yi mbĕnle y'Iju.

41 Ndo go mbora y'aŵanio yě avegagi ntyaga: nla go ntyaga avegagi orongino w'ado owânla, wi re wi pa bĕnlo oma nâ m̃âri.

42 Vâvâ alimbinli wao Jisu, kânde *owenja* w'ikekiza s'Iju; kânde orongino w'avegagi piĕre.

EWONJO XX.

SYÂNÂ viaganu *ntyugu* m̃âri, aŵieni Mere Magdelini ibanga ntye mpiri, go orogino, ayeni ido ny'atombio avila g'orongino.

2 Nle be pulě mango, aŵia gore Saimõn Pitĕr: nla gore ongili om̃âri o tōndio nli Jisu, nl'awuliniě wao, inle; W'atombi Ovan-gini, g'orongino: ndo azuwe mie mbora yi re wao dimbinlě pa.

3 Nle be kĕnda Pitĕr nl'ongili om̃âri me-wânâ, nl'aŵia g'orongino.

4 Yenâ avuli wao mango ta; ndo ongili om̃âri aviagani Pitĕr, kâ yě donge bowa g'orongino.

5 Nl'alëmbië, avona ilamba imbia limbinli; ndo e jinginla.

6 Nle be bia Saimön Pitër azongë n'l'ayin-
ginlë g'orongino, ayeni ilamba linën re lim-
binli;

7 Nl'ëvelës z'agoro gw'ewonjo zë, zi pegaga
limbinli n'l'ilamba linën, ndo puro pa go
mbora n'iyë.

8 Nle be jinginla ongili omâri mewânâ, o
longe bieni g'orongino, ayenië n'l'ayiviri.

9 Kânde wi duo w'amia irëndâ, inle; e ga
vâ tongwa avila gw'ijuwa.

10 Nle be fâ kënda ongili go nkala yaomë.

11 Ndo Mere agumanli g'ozamba w'oron-
gino denaga: Ndo gw'aleniagë, alëmbië
avona g'orongino.

12 Nl'ayenië enjel mbani nli pupu, doana
pa, omâri gw'ewonjo, omâri gw'agolo, go
mbora y'avegagi okuwa wi Jisu limbinli.

13 Be bulinio wao yë, inle; Omânto o
dena nde? Be jivirë wao, inle; Kânde w'
atombi Ovangini wam, mië mia mbora re
wao dimbinlë pa.

14 Ndo gw'awulië yenâ, aãizë go nyuma,
n'l'ayenië Jisu are gore, kâ yë mie, inle; ayë
nle Jisu.

15 Awuli Jisu gore yë, inle; Omânto o

den'ande? O buta mande? A v̄etiē, inle; ayē oma o penjavenja ntyaga, awuliniē, inle; Rera, jâgâ o re tombē pa vênâ, wulinia miē mbora yi re wē dimbinlē pa, kâ miē bōngē.

16 Awulini Jisu yē, inle; Mere. A v̄izē, okuwēmē, awuliniē, inle; Rabonai, yi bulia'nle; Onlënji.

17 Be bulina Jisu yē, inle; agota miē, kânde mi pa panda gore Reri yam; ndo gēnda gore awângi yam, awulinia wao, inle; mi panda gore Reri yam, nli Reri yâ: nla gore Anyambia yam n'Anyambia yâ.

18 A v̄ieni Mere Magdelini awuliniē ongili, inle; ayeniē Ovangini, kâ yē buliniē isauñ meyinâ.

19 Ndo ntyugu mēmo nkolu, syânâ, agugi m'avegagi ngwa go mbora y'alatani ongili, gw'itia s'Iju, a v̄ieni Jisu, agumanli go garegare yao, awuliniē wao, inle; Amēnje gore' nuwe.

20 Nla gw'awuliniē yenâ, arumini wao in-tyâme sē n'l'ōvanji wē. Nl'arōndi ongili polo gw'ayeni wao Ovangini.

21 Nle be fâ bulinia Jisu wao, inle; Amēnje n'l'anuwe: ga nt'aromio miē nli Reri vam: nânâ toma miē'nuwe.

22 Gw'awulië yenâ, ayâwuni wao nl'awu-
linië wao, inle; Wöngani Inlinli Ivia.

23 Ibe s'omedu si nyezo'nuwe, si re nyezo
pa gore wao; Nl'ibe s'omedu si nyezo'nuwe,
si nyezo.

24 Ndo Tömas ömâri gore igomi nl'avani,
o felio'nle; Dïdymus e duo vâvâ gw'avïeni
Jisu.

25 Nle be bulinio yë nl'ongili ömâri, inle;
Azuwe ayeni Ovangini. Ndo awulinië wao,
inle; Kao mi ajena ampogo m'intyângâ gw'
intyâme së: kâ mi afela ömëno wam gw'
ampogo m'intyângâ: kâ mi afela ntyâme
yam g'oövanji wë, mi be jivira.

26 Viaganu ntyugu y'enanai, ongili wë w'
avâ jinginli wao nli Tömas agugi ngwa,
avïeni Jisu agumanli g'ogaregare, nl'awulië,
inle; Amënji nl'anuwe.

27 Nle be bulinië Tömas, inle; Vaga öm-
ëno wâ gunu, ayena intyâme sam; kâ бага
ntyâmi yâ gunu, avëla yo g'oövanji wam;
kâ alove mpaga, ndo yivire.

28 Be jivira Tömas awulinië yë, inle;
Ovangini Wam nl'Anyambia yam.

29 Be bulinio yë nli Jisu, inle; Tömas öm'
ayiviri, kânde öm'ajeni mië: wu re savinlo,
wi re pa jena; kâ wao jivira.

30 Nla lemba yenge yěnle y'alendio nli Jisu rěti gw'azyo m'ongili wě, yi re těndo gw'ezango zinâ.

31 Ndo isauñ meyinâ y'arěndio, inle ; anuwe ga yivire, inle ; Jisu ayě nle Kraiss Onwanla w'Anyambia, inle ; njivira anuwe ga lěnge eměnlâ gw'ini nyě.

EWONJO XXI.

ISAUÑ meyinâ viaganu avâ tumini Jisu okuwěmě gore ongili go mbeni yi Taibiria : nla yenâ aruminiě *okuwěmě*.

2 W'avegagi ta Saimõn Pitěr, nli Tõmas o felio Dīdymus nli Netaneěl o pila go Kene yi Galaili, nl'*awanla* wi Zěbedi, nl'ongili owěnle avani.

3 Be bulia Saimõn Pitěr gore wao, inle ; mi kěnda go jona věre. Awulini wao yě, inle ; Azuwe toa nl'awě kě. Be kěnda wao, agwena g'owatanga nyõngâ m̃ari ; nl'ogwěra mewânâ, wi jona ezâma.

4 Ndo ibanga agumanli Jisu g'ozyěgě ; ndo ongili wi mie, inle ; mewâ'nle Jisu.

5 Nle be bulinio wao nli Jisu, inle ; Awanla anuwe re nla věre ? Be jivira wao yě, 'nle ; Nyawě.

6 Awuliniě wao, inle ; Vungani mbuzya

g'ozamba ogâ onomië w'owatanga, gambënle anuwe be dënga. Nle be punga wao, ndo vënâ wi dënga ngulu yi dura yo, nle vëreibunla.

7 Nle be bulia ongili mewânâ aröndio nli Jisu, awulinië Pitër, inle; Nle Ovangini. Sambo, Saimõn Pitër gw'ayâgiu yë nle Ovangini, anloanlië ngâi yi punga mbuzya, (kânde avegagi tele,) n'avosw'ayëmë go mbeni.

8 Nl'ongili amâri w'avïeni n'owatanga owango, (kânde wi pegaga bo go ntye, ndo vâ inkama si pëni nai,) alura mbuzya *ralie* nli vëre.

9 Gw'azumi wao go ntye, ayeni wao amengilia m'ogoni, nli vëre dimbinlo pa vâvâ, nli mpëmba.

10 Be bulia Jisu gore wao, inle; Vagani yi vëre y'ajonio'nuwe.

11 Be kënda Saimõn Pitër, alurië mbuzya go ntye *ralie* nli vëre volo, nkama n'agomi atani nli vëre iraro: ndo vanganli gw'avegagi yo yenge, mbuzya yi juwa.

12 Be bulinio wao nli Jisu, inle; Yogo nyeni. Ndo tua oma w'ongili o lënge ngulu bambië, inle; Awë mande? w'amia'nle: *ayë* Ovangini.

13 Nle be bia Jisu, awõnga mpëmba, ava wao, nli vëre kě.

14 Ndo meyinâ nle *nyõngâ* yi ntyaro y'arumini Jisu okuwëmě gore ongili wě, ayě tongwa pa avila gw'ijuwa.

15 Nânâ gw'anyeni wao, Saimõn Pitër awulio nli Jisu, inle; Saimõn oᅇwa wi Jona, o tõnda miě viaganu nla mesinâ? Be buliě, 'nle; I, Ovangini; o vora, inle; mi tõndâ. Awuliniě yě, inle; Nyeza awa-w'adâambe wam.

16 Avâ buliniě yě *nyõngâ* yi mbani, inle; Saimõn oᅇwa wi Jona, o tõnda miě? Awuliniě yě, inle; I, Ovangini, o voro'nle; mi tõndâ. Be buliniě yě, inle; Nyeza adâambe mam.

17 Be fâ buliniě yě *nyõngâ* yintyaro, inle; Saimõn oᅇwa wi Jona, o tõnda miě? Be jena Pitër ayeniě ekěva, kânde avambiě *nyõngâ* yi ntyaro, inle; O tõnda miě? Nl'awuliniě yě'nle; Ovangini, o voro isauñ yodu: o voro, inle; mi tõndâ. Be bulinio yě nli Jisu, inle; Nyeza adâambe mam.

18 Rěti, mi buliniâ, gw'avegagiâ orumbe, o noanlagi awëmě nl'agëndagi mbora yi tõndo ndâ: ndo go be tuâ oněřõ, o be tom-binla agâ mâ, kâ'amâri be noanlizâ, nl'arõanlâ go mbora yi re wě arõnda.

19 Yinâ y'awulio ndě, go tuminia njuwe nde, e be suminia Anyambia. Nl'ayě kamba pa yenâ, awuliniě'nle; Zonga miě.

20 Nl'aŕizi Pitěr, ayeniě ongili o tōndo nli Jisu, songa; (ayě kě o viti go ntono yi Jisu gw'inya sinkolu, nl'awulia'nle; Ovangini, ayě mande o be kotizâ?)

21 Pitěr ayeni yě, awulini Jisu, inle; Ovangini, *oma* winâ be denda sě?

22 Be bulinio yě nli Jisu, Jâgâ mi jivira, inle; e ga loanle kao mi abia, inyâ ande? Zonga wě miě.

23 Nle be kěnda igamba nyinâ gore awângi yě'nle; ongili měwânâ e be juwa; ndo Jisu e kamba gore yě, inle; e be juwa, ndo ja mi jivira, inle; e ga loanle, kao mi abia inyâ ande?

24 Ongili mewinâ nle yě o bulia nli isauñ meyinâ, nl'arěndi isauñ meyinâ: kâ'zuwe mia'nle; agambi mě, mi re rěti.

25 Nla re isauñ imiěnle imiěnge kě y'alendio nli Jisu: yi re, ja yi tâ těndo yodu, mi tanga vanganli ntye yomě ya yálie toana yango yi re kâ těndo. Eměn.

89107629396

B89107629396A